

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an . . . 14—
 Pe 3 luni . . . 7—
 Pe o lună . . . 240 "

Numărul popular:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an . . . 2—
 Pentru România și
 America . . . 10— franci.

Numărul de zi pentru România și străinătate pe an
 40 franci.

ROMÂNUL

REDACȚIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Batthyányi Nrul 2.

INSERTIUNILE
 se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 fileri.

Manuscrisurile nu se în-
 napoiază.

Telefon pentru oraș, comi-
 tat și interurban Nr. 730.

Cultura țărâncei române

— Doi articoli —

I.

Intr'una din „cronicele feminine“ ale „Românului“ s'a arătat, ce preocupății agită opinia publică germană în scopul de a ridica cât mai mult nivelul cultural al țărâncei germane, — lucru, la care noi nu ne-am prea gândit.

În preocupările zilnice ale vieții, furați de gândul de a ne vedea ridicați — fie și unilateral, — cât mai încurând și dintr'o dată pe scara înaintării ca neam, — noi am pierdut din vedere piatra unghiulară a vieții noastre românești: țărâncea română și interesul și datoria de a o cultiva și pe ea.

Și astfel am săvârșit un mare greș, care poate deveni fatal dacă, vom perzista în el și mai departe și nu-l vom repara din vreme; căci, la urma urmelor, nu acela neam de oameni va birui asupra dușmanului și a neajunsurilor proprii, care are „politicianii“ și „literații“ și gazetarii cei mai distinși, ci acel neam, care va înțelege să cucerească și să stăpânească, să edifice și să direcționeze sufletul și viața mamelor din popor.

Lucru înțeles de sine e acesta pentru fiecare om cu scaun la judecată. Mai ales trebuie să înțelegem acest lucru noi, Românii din regatul ungar, cari nu avem o aristocrație oarecare, nici într'o privință, și cari cărturari fiind, ne reducem originea,

în cea mai mare parte, la aceea aspră o-pincă, fără de care nimic suntem în lupta grea a vieții și în aspirațiile politice, sociale, culturale. ale viitorului.

Se cuvine așa dar se luăm serios la inimă chestiunea culturii țărâncei noastre, — pentru că de nu ne-om trezi din vreme, ne pot preveni influențele dezastruoase ale timpului și ale vrăjmașilor, influențe, cari ne stângenesc deja din greu viața publică și 'naintează dej., — pe cât de încet și pe tăcute, pe atâta și de sigur, în chipul culturii străine, prin instituțiile noastre de învățământ popular — spre vatra colibii țărânului nostru, spre cuibul sfânt familiar, unde a stăpânit până acum neispitita putere de viață și înțelepciunea firească a țărâncei române, dinpreună cu simțul ei ales ca mamă și păstrătoare a credințelor și doinelor noastre...

Că ce o fi, când credințele și doinele noastre vor fi tulburate și acolo, în Sanctuarul, neprofanat încă, al vieții țărâncei române: lesne putem să ne dăm seamă. Se va tulbura viața sufletească a neamului nostru, iar țărâncele noastre nu vor naște și crește „pui de lei“, ci „pui de năpârce“.

Sau nu ți-ai dat sama, dragă cetitor, de stricăciunile de până aci în viața poporului nostru? și nu le afli explicativul, în cea mai mare parte, în situația înapoiată a țărâncelor noastre?

Spiritul vremii, prin mijloacele sale culturale și de comunicație mai ales, a frânt și pân'acum îngrăditura vieții patriarhale a țărânului nostru.

În trecut sufletul țărânului, oțalit de asprimea tiranei apăsări medievale, era format și mlădiat, numai prin puterea doi-

nei și credințelor și basmelor noastre, și înlănțuit prin acestea cu totul de durerile și aspirațiunile neamului; — azi, însă, durere, nu mai este așa în tot locul.

Azi țărânul nostru umblă în lumea largă; merge la oaste; se înjugă la întreprinderi economice străine! aleargă până chiar în America; face serviciu militar între străini, etc. și în tot locul înstrăinării sale, unde îl împinge ori datoria de cetățean ori foamea și neajunsurile de acasă, lasă câte o fărâmatură din sufletul și credințele sale românești, punând în locul lor merindea sufletească stricată a străinului, spre a o împărți cu casnicii săi...

Ba mai e la mijloc la noi, și nenorocita politică a statului: de a fugări din școlile noastre populare orice duh și viață românească, spre a le înlocui cu ale sală dintru ale sale. Iar pe d'asupra: sala și puterea legii, de a-ți constrânge copilașii neamului tău să cerceteze o asemenea școală, ani d'arândul: să învețe altă limbă decât ceeace a supt-o la sinul mamei; să cânte alte cântece, decât doina, dulcea și întăritoarea doină...

Astfel se rumpe lanțul vrăjit al puterii neamului nostru.

O, ar fi de desperat cu desăvârșire, dacă nu ne-ar întări credința în răsplătirea suferințelor și în geniul și puterea de viață, ce a mai rămas neamului nostru... Da, și dacă nădejdea biruinței noastre desăvârșite n'am mai lega-o de cel mai puternic, dar azi cel mai nesocotit factor al vieții noastre naționale: țărâncea română.

Cărturarii români, dacă nu toți d'arândul și d'adrechtul, cei mai mulți însă la toată întâmplarea, din țărâncea română își trage

Necunoscutul...

de Const. A. Giulescu

Bunicul vecinei Ruxanda, Hagi Tudorache Săndulescu, în ajunul sfântului Dumitru din anul trecut s'a supărat pe lume: A făcut mâinile cruce peste piept, a închis ochii și s'a dus!...

Implinise optzeci și patru de ani. Înalt și uscățiv, cu pometele încrețite ca o prună uscată, și cu sprâncenele stufoase, lăsate peste ochii spălăciți ca niște aripioare de flutur — așa l-am pomenit pe Hagi Tudorache.

Toată ziua sta în cerdac, fumându-și pipa, ori chinuind între mâinile osoase un șir de mătâanii ruginii aduse dela sfântul mormânt, și picura una câte una din mărgelele, cari nu mai aveau sfârșit...

Ii rămăseseră doi dinți în gură: unul în dreapta, și altul în stânga. ridicați în sus ca doi stâlpi; iar când râdea i-se vedeau gingiile roșioare ca la copii de lapte, și clipea des din ochi, ca drept mulțumire că toate trebușoarele îi merg în plin. Începea mai în urmă să-și miște fălcile, rumegând în sec ca o moară hodorigită, și încrețea gura ca o pungă or de câte-ori se prindea la vorbă.

Par'că-l văd, cum își plimba bătrânețele din cămăruța de sub scară în grădina cu flori, și din grădină pe scaunelul dela poartă.

Se încheie anul de când Hagi Tudorache a

trecut în lumea celor drepți — căci era om bun și milostiv.

Totuși, ori de câte-ori trec la deal ori la vale, și văd scaunelul din poartă gol, nu-mi pot stăpâni un fior de durere, o adiere de pustiire sufletească, care-mi străbate inima, ca un salut de prietenie venit din alte lumi...

Mă obișnuisem să stau cu el de vorbă, ori de câte-ori îl găsiam în poartă, legănându-se ca o pendulă. Imi dădea sfaturi bune, mă alinta pe obraz cu mâna-i rece, uscată, și nu-mi ridicam ochii din pletele lui albe, ninse de florile atâtor primăverii!...

Odată, începuse să-mi povestească cum îl năcăjese nepoții, când vin dimineața în cămăruța lui:

„O larmă de nu mai auzi în laturi. Un băiat și o fată, mânca-i-ar moșu de cocoșei! Atâta am. Unul șade ici, altul dincoaci — îmi arăta cu mâna, lovindu-și pe rând amândoi genunchii. Asta e calul băiatului, și cestalt e al fetiței. Eu mișc picioarele amândouă în sus și în jos — uite așa le mișc — și le spun, că am pornit cu marfa la bălciu. Iar ei, se țin cu mânuțele amândouă de mine, pe când le strig îngrijorat: „Păziți-vă copii, să nu vă trântescă armăsarii!.. Ei răd cristalin, ca niște mărgele scăpate pe o masă de sticlă, arătându-și dințișorii ca de șoareci; iar când ostenesc îmi zic amândoi într'un glas: O ho! picuile, că am ajuns la bălciu!..

„Pui moșului dragi!.. Pentru ei mai trăiesc. Pentru ei îmi trăiesc bătrânețele de ici

până colol!.. Când îi văd, întineresc, mă duc puterile cu zece ani în urmă, și-mi pare rău să părăsesc lumea, căci în ei — îngerii moșului — stă lumea toată, pe care o văd, o pipăi!..

Și cum stam așa în fața lui, privindu-l cum își schimoșeste glasul ca nepoței, îl văd de odată că-mi pune mâna pe umeri zicându-mi:

„Văzuși tinere bătrânul, care trecu pe lângă noi? De patruzeci și doi de ani mă urmărește. N'a fost an să nu-l întâlnesc, și n'am avut o clipă de mulțumire în viață să nu-mi apară dinaintea ochilor. N'am petrecut o durere, la care să nu fi contribuit și el, cu un zimbet, cu o licărire de milă din colțul lui tănuit.

„De-am fost la teatru, l'am întâlnit, de m'am dus la țară ori în străinătate, a trebuit să-mi iese în cale.

„Imi aduc aminte, că l'am văzut pentru prima oară pe lacul Geneva din Elveția, sunt acum patruzeci și doi de ani. Luasem un vaporăș din port și pornisem în larg.

„Priveam în depărtări, cum ating rândunelele în sbor, spicul verziu al lacului, și cum se sting razele de lumină în picăturile de apă, viorii.

„Când ce să vezi? Bag de samă, că de pe punte mă priveau țintă, fără să clipească, doi ochi negri, rătăciți!..

„Fac doi pași la dreapta, alți doi la stânga, întorc spatele și mă razim cu mâinile de balustradă, nimic! Cei doi ochi mă urmăreau în-

ființa: din puterea sângelui ei curat și din căldura sufletului ei neprihănit. Și, din acest tărâm sănătos și productiv ne-am ridicat, ca din apă vaporii, a cărora chemare nu este să se peară în sferile înalte și înghețatoase, ci trebuie să coboare jos, spre a îmblânzi zăduful, spre a stămpăra uscăciunea, spre a înviora veștezeala, spre a înroua și adăpa pământul, ca să poată da vieți nouă și rouă și ploaie la vreme pentru trebuințele lor...

Așa trebuie să fie și în viața noastră națională, cărturari români cari mai aveți în suflet simțul bun și firesc pentru viață, conștiința originii și a răspunderii morale în ordinea națională.

Banca cu cinci milioane...

de Emil Isac

Un Conte, care n'a auzit nici când plângând copii flămânzi, un Conte, care n'a simțit nici când lacrimile acelora, care se duc în America — un Conte: *Tisza István*, un Conte cu lachei, cu palaturi, cu gazete, cu onoruri regești și cu trei moșii, din care s'ar putea susține trei mii de cerșetori — un Conte fost ministru președinte, atunci dușman al naționalităților — azi prieten al Românilor, zic un Conte, bând o sticlă de șampanie Mumm și fumând o țigară Londres (bucata numai 2 franci), s'a gândit astfel:

— Uite, astăzi în Europa bântue humanismul. Astăzi în Europa se face cult din drepturi, din iubire și din oameni — căci astăzi nu se face cult din sclavi, din ură și din cai și câni de rasă — astăzi în Europa bântue o mare și ciudată simțire: *altruismul*... În ziarele din Europa se scrie cu multă patimă de noi, Maghiarii — pe care și astăzi ne cunosc streinii ca pe cei mai întunecați oameni ai Universului — ei, n'aș putea face un târg bun, frumos și mare, spunând, că vreau să împac pe Români cu Ungurii?

Și lățându-se vestea asta, mărimdu-se ca catranul supt tăfălug, iată din Grof Tisza István se face un „Conte Ștefan

Tisza“, care bea, mănca, întreabă de preotese și se sărută cu preoți români, se înduioșează de reuma lui *Mihu* și se interesează de vâpșeala, ce-o folosește preaiubitul *Mangra*; iată-l pe *Tisza Istvan* cu alururi de Ion Huss, bun ca un părinte cu opt copii și cu cel mult cincisute zloți plată — iată-l pe contele Negru: Conte alb de humanism, un sincer și înfocat prieten al Românilor, un prieten, care vrea, ca în Budapesta să se clădească Teatrul Național Român, un Conte, care vrea ca Români să fie culți, mari și frumoși... un conte, care vrea ca Ungurul să nu scuibe, când vede un Român: „ptiu, Valah puturos“.

Și astfel s'a lățit vestea...

Si venit-au la *sunetul* seducător al acestui pseudo humanist, venit-au: împăciitorii noștri, împăciitorii cronici. Venit-au cu formule, cu hârtii legate în pânză și cu jalbe, venit-au cu fel de fel de proteste, contra propuneri și sublinieri ad 1), ad 2). ad) infinitum... Și lansatu-s'a prin presă, că Români s'au împăcat cu Maghiarii — și s'a făcut un praznic mare în cinstea frumoasei împăciurii...

*

Astfel a început *Tisza István*, Contele Bihorului... A început cu demagogi, cu Vicari, cărora *dementia senilis* le-a orbit gândirea — a urmat cu apostatați, cu distinși chivernisitori de averi...

Babeș, Burdea, Șhegescu, Mangra. Un șir lung de „autorizați“ — căci fiecare avea vre-o țandură pe limbă, pe care a scos-o mâna lui *Tisza*. Babeș spunea într'un fel. Burdea spunea altfel. Șhegescu altfel. Mangra altfel. Dar nici dintr'unul n-a vorbit *Românul*, căci *Românul* numai astfel poate vorbi:

— „Măria Ta, Ștefan Tisza, Domnule Conte, în țara asta cu șapte plânsuri e mare întunecimea. Țăranii sunt bolnavi de oftică și de pelagră — iar D-voastră edificați *Dreadnaugh*... În satele noastre e colb și sunt dâjdii mari — în școli sunt sparte ferestile și căminul hodorogit — iar *Apponyi* spune, că în școlile noastre e

harta Daco-României. În orașele noastre sunt guzani în apaduct și să prăbușesc casele, în orașele noastre mor fetele de fabrică, de fosfor și de dragoste — în orașele noastre ucide sărăcia și nu știe răvăși cerșetorul... Iar Dta Dle Conte, Dta spui, că trebuie apărat nimbul clasei de mijloc, că *drepturi* să nu se dea aceluia, ce suferă. simte și tace, ci numai aceluia, care are pământ și avere, care e membru în cutare Club, pe ale cărui canapele de mătășă pare așa de frumoasă soarta țărânului Român...

Astfel trebuia să fi plâns un Mangra, căci plânsul venit din adânc e totdeauna mai curat. În adânc plânge cineva, dar conții *Tisza* nu ascultă plânsul moului.

Contele *Tisza* nu cunoaște decât conți, cu care poate povesti de cai favoriți, de amante părăsite și de politică.... Contele *Tisza* e obicinuit să vadă toate prin prizma acelor milioane, ce le are — el vede suferințele și durerile neamului prin bunurile ce le are. — E ușor să fii moralist atunci, când ai la spate: averi, lachei, jandarmi, gazete și cluburi. — E ușor să susții, că poporul român nu are reprezentanți demni — în liniștea unui salon parfumat, îmbrobodit în șal de cașmir și bine sătul și cu țigară domnească 'n gură!

Dar poftim și coboară nu pe automobil, ci pe picioare — din împărăția d-tale în necultura, în care adâncit e poporul nostru!

Coboară în beciul sufletului nostru și vei vedea atâta foame, atâta noapte, atâtea dureri! Vei vedea țărani, care mănca pâne de săcară pisată, vei vedea dascăli, care mănca de patruzeci de ani ciapă și pâne, și vei vedea meseriași, care n'au simțit alt aer, decât aerul adânc al muncii de sclav! — Vei vedea copii, care să joacă în praf și vei vedea femei, care nu-s în stare să fie în așteptare, căci munca sălnică le omoară odrasla, până ce nu să naște...

Vei vedea sate întregi părăsite, căci viața lor se duce în America — vei vedea

tr'una... Căutam un loc de scăpare, unde să mă pot ascunde...

„Am trecut atunci pe dinainte-i, și am coborât în cabină. Peste cinci minate au fost lângă mine. Mă privea necontenit... Imi venea să mă duc să-l apuc de piept și să-l întreb: A ba, Domnule, de ce nu-mi dai pace? Mai uită-te și în altă partel...“

„Dar, m'am mulțumit să-l privesc și eu întrebător... Ce crezi, că s'a cumintit? De undel... A rânșit la mine ca o hienă, arătându-și niște lopeți galbene ca șofranul...“

„Ah! și ce ochi triști avea!... Ce rânșet batjocoritor!...“

„Din ziua aceea n'a fost chip să nu-l întâlnesc. La hotel, în cafenea, la berărie, era pretutindenil...“

„Rătăceam într'o zi în împrejurimile Jungfraului. Urcam pe un muntșor în spre zările albastre, călări pe cai mărunți de munte. Uitasem de necunoscutul meu. Era o zi senină de primăvară, când sufletul ți-e plin de doruri și inima înfrigorată de plăceri, cari nu mai vin!...“

„Eram înșiruiți pe o cărăruie îngustă, săpată în stânci grăunțoase, din cari se ridicau păduri seculare de brazi și molifiți. Isoare guralive alergau prin fâgașe adânci, coteau pe după stânci pleșuve, ieșau în lumină spumând de bucurie, și le zăream în depărtări, sclipind în bătaia soarelui, potolindu-și murmurul pe prundișul nisipos dintre lanurile înverzite...“

„Apropiam de „stânca Fermecată“, unde aveam de gând să facem popas cailor. Când la cotitura drumului, imi apare dinainte necunoscutul, cu aceeași privire tristă, cu acelaș zimbet batjocoritor...“

„Am avut un fior în tot corpul, ca și cum un bulgăraș de ghiață mi-ar fi alunecat pe șira spinării. Mi-am pierdut cumpătul în așa fel, că era aproape să cad după cal. Am întors capul, și fără să-mi dau seama, am început să râd cu hohote, ca un nebun...“

„Oh! poate că eram chiar nebun în clipa aceia!...“

„Toată ziua am fost abătut, cu inima frântă!...“

„Am mai rămas câteva zile în Elveția și am luat drumul spre România...“

„Când a oprit trenul în gara din Budapesta, văd un domn grăbit, purtând în mână un geamantan de piele, și care căuta să se urce în tren. Cum era cu spatele către mine, nu l-am cunoscut; dar inima începuse să-mi tremure, căci de multe ori ea ne dă de veste, când suntem aproape de o durere, de un pericol...“

„Când a venit în fața trenului, și-a pironit ochii pe fereasta unde stam îngândurat. Era el, necunoscutul!...“

„Am simțit atunci, că mi-se opresc bătăile inimii, iar când l-am zărit, că se urcă în acelaș vagon, m'am coborât repede, și am rămas o noapte în Budapesta...“

„Ah! ochii ceia negrii, cu privirea dure-

roasă, m'au urmărit toată ziua, și chiar noaptea în somn!...“

„Când m'am desteptat în zori, mi-am zis cu frică: Doamne, omul acesta mă va ucide în curând!...“

„Întors în țară, crezi că am scăpat de el? Nu!... L'am întâlnit în tranvai, în trenul de plecare, la un colț de stradă, ori în berărie... Ba, imi aduc aminte, că într'o zi voiam să mă urc în trăsură. Eram ostenit de un drum lung și am oprit un birjar... Dar, când să pun piciorul pe scara trăsurei, hop! de partea cealaltă, necunoscutul...“

M'a privit o clipă cu ochii rătăciti, m'am retras cu teamă, și l-am lăsat să plece, să se ducă de lângă mine!...“

A tăcut bătrânul o clipă, m'a privit pe furis, apoi cu voce obosită a început iar:

„Cine o fi, nu știu. De unde vine, și unde se duce, habar n'am!... E singurul om, de care mi-e frică, și mi-e teamă să-l cercetez...“

„Sunt întâmplări de acestea ciudate în viață, coincidente bizare, pe care nu le putem înălătura nicicum, dar care lasă o urmă, o săpătură adâncă în sufletele noastre. Nu știu, sunt om trecut de optzeci de ani, mormântul stă deschis dinainte-mi, dar nu mi-e teamă de el!... Omul ăsta însă, pe care-l văzuși, mă înspăimântă, mă face să tremur mai mult, decât chemarea în viața de apoi!...“

În toamnă Hagi Tudorache a închis ochii și s'a dus!... Era o zi de toamnă, cu cer senin

vetre răsturnate, școli dărâmate, oameni și fapte stinse.

Vei vedea Mocani, cari ară cu plug de lemn — atunci, când pe moșiile d-tale flueră motorul, vei vedea țărani, cari nu-s buni de cătană, căci îi cătânește durerea și boala și neputința!

Tisza István, astfel privește la noi — la noi, la cei mai săraci oameni de pe pământ — noi, neam de slugă, neam de tâlhar și neam de lăpădătură, cum zice el în taina inimii sale, că suntem.

...Și ce vrei acuma *Tisza István* cu banca *maghiaro-română*? Ce vrei cu celea cinci milioane? Ne cunoști nemernicia și vrei să cumperi bogatul nost' suflet cu 5 milioane? — Vrei să aplici teoria lui Marx, la politica d-tale de conte?

Bani buni, bani frumoși, bani calzi! cinci milioane...

Care argat, care lefegiu ți-a spus, că politica d-tale neagră va învinge cu 5 milioane?

Și pe cine vrei să ajutori din banii ăștia? Pe țărani români? Pe dascălul român? Pe popa? Pe intelectualul? Nu, eu socot, că din 5 milioanele d-tale se va făuri bunăstarea a acelor „aderenți” ai politicii d-tale, cari ascultând plânsul unui neam, cântă la masa d-tale grofească!...

Pentru cultură. Duminică, 9 Aprilie, a avut loc în Budapesta o mare adunare a învățătorilor unguri, care merită să ne ocupăm de ea.

E frumoasă pornirea aceasta a învățătorilor, cerând drepturi omenești și trai mai bun, nu numai pentru sine, pe seama clasei lor, ci și pentru poporul încredințat lor, pentru milioanele poporului muncitor.

Până azi învățătorul a fost cel mai nebăgat în samă, așa zicând cel mai disprețuit, cu corpul acesta învățătoresc nimeni nu-și bătea capul. Și starea aceasta va mai

și aer cald, când intram pe poarta cimitirului, în urma carului funebru, care-l ducea în lăcașul de veci.

Frunze moarte alergau pe cărări, și cele îngălbenite de abia se mai țineau pe ramuri. Funigiile se prinseseră de pâlării și de zidurile putregăite ale cavourilor, pe când stoluri de păsărele treceau peste vărfuri, gonind în zări albastre...

Când eram strânși cu toții, roată împrejurul criptei, privind pentru ultimă oară fața senină a celui ce ne părăsise, am zărit într'un colț pe necunoscutul. Sta răzimat într'o cărje, cu ochii pironiți pe fața galbenă ca lămâia, căutând să pătrundă misterul ochilor închiși, care nu-l mai puteau privi cu spaimă...

L-am văzut într'o vreme, ștergându-și ochii, și suspinând, cu obrazul ascuns într'o năframă.

Iar când sicriul a fost coborât în criptă, și preoții au început să cânte în cor „Veșnica lui pomenire”, cei dintâi bulgărași de pământ, care au sunat peste blanele încheiate, au fost aruncați de necunoscutul!..

O fi fost aceasta ultima lor întâlnire?

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică,

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

dăinui până atunci, până când umilitul dascăl se va deștepta, când dascălul vechi va deveni: dezvoltătorul modern al economiei rurale, conducătorul stațiilor de experimentare, organizatorul societăților, propagatorul falnicei conștiințe cetățenești etc; când învățătorul nu va mai fi oprit dela cunoașterea rezultatului epocal al progresului științific, ci el va deveni aprinzătorul luminei în întreaga țară.

Aprobăm mișcarea aceasta a învățătorilor unguri, dar nu aprobăm și scopul lor: *statificarea tuturor școalelor din țară și despărțirea bisericii de către stat.*

Cel puțin, noi Români, n'am putea aproba, ba ne-am chiar împotrivi acestei dorinți primejdioase. Dar nici nu putem presupune, că dascălii noștri s'ar cugeta și ei la așa ceva. Știu eu foarte bine, că școala și biserica românească sunt altare scumpe, unde neconținut arde flacăra iubirii de neam, ele sunt ocrotitoarele și păzitoarele limbei noastre naționale.

Recunoaștem, că traiul învățătorului român nu-i de învidiat, și că învățătorul merită o soartă mai bună, dar o putem spune cu mândrie, că el și trăind în mizerie, totdeauna a fost și este la culmea chemării sale. Nenumăratele jertfe aduse de bravii noștri învățători, ne sunt cheazășie, că ei nicicând nu vor urma scopurile primejdioase ale colegilor lor unguri.

Lăsăm să urmeze în traducere românească vorbirea d-rului *Jászi Oszkár*, de oare ce în ea se cuprind multe adevăruri și pentru dascălimea românească.

Suntem convinși, a spus între altele d-nul *Jászi*, că dela guvernul actual, dela presă, dela Ungaria aceasta oficială nu putem aștepta nimic. Cetățenii cei mai progresivi ai Capitalei (Budapesta), privesc însă de a lor cauza învățătorilor și cu toate mijloacele, ce le stau la dispoziție vor lupta, ca pe învățătorii lor să-i ridice la acel grad, fără de care într'o țară nu există nici cultură și nici libertate. Învățătorului trebuie să i-se asigure un trai cinstit. Trebuie declarat deschis, că pentru orice muncă cinstită, pretindem onoror corăspunzător și dacă societății corupte de vânători dela comitat conform împrejurărilor i-se dă leafă extraordinar de mare, atunci cauza învățătorilor poporului e o chestie mult mai patriotică, de oare ce aceasta este chestia poporului și a culturii.

...În învățătorii noștri s'a deșteptat conștiința socială! Învățătorul popular, azi cel din urmă lacheu al grofului să devină cel dintâi om al satului unguresc! Învățătorii să se organizeze iar nu să trimeată deputațiuni, să stea pe picioarele lor și să pretindă drepturi. Organizeze poporul și deștepte în el conștiința politică. Aceasta e marea misiune a învățătorimeii nouă, moderne! Din poporul nimicit de uzura pământului și a băncilor, din moșicimea muncitoare a conților și bancherilor, dv. aveți datoria, să cultivați cetățeni conștiinți... Dela d-tre depinde, ca să deveniți zilerii muncii culturale.

Învățătorul trebuie să fie tribunul plebei, întâiul om al democrației dela sate și câștigând învățătorul încrederea masselor poporului, nu există putere, în contra căreia el n'ar putea lupta. Sistemul unguresc actual se teme de cultura poporului, de oare ce el se bazează pe proprietatea legată și conștiința plătită. Orice năzuință, care tinde la luminarea poporului, rănește adânc parlamentul ungar actual. Când în Cameră vor putea intra trimișii poporului și a cetățenilor parlamentului compus din aceștia, va ști să îmbrățișeze chestia învățătorilor populari. Dacă sunt bani pentru alergări de cai și pentru otelul dela *Tátralomnicz*, trebuie să fie bani și pe sama învățătorilor, pentru că nu este o investire mai productivă, mai folositoare și mai fructificatoare pentru o țară, decât cea folosită pentru școalele de stat și pentru învățătorii populari. Sistemul acesta actual, parlamentul acesta actual trebuie să piară, să urmeze un parlament nou, care va trebui să sprijinească chestia învățătorilor populari. Dee-vă

perspectiva aceasta putere pentru lupta viitoare și vă pot asigura, că în țara aceasta fiecare, care muncește, trăiește ori din munca fizică, ori spirituală, iar nu din privilegiile trecutului și din exploatarea deaproapelui, aceștia toți vor fi cu dv. Din înfrățirea aceasta se va naște Ungaria nouă, al cărei cel dintâi om va fi săracul acesta, până acuma disprețuitul învățător popular.

Astfel a grăit d. *Jászi Oszkár* către învățătorii unguri adunați în ziua de 9 Aprilie în Budapesta, și vorbirea lui a fost rzsplătită cu ropote de aplauze de robo-tașii culturii.

Tratatul în chestia reformei militare.

Din Viena ni-se anunță, că conferința de ieri a miniștrilor ungari cu miniștri austriaci n'a adus nici o hotărâre definitivă în chestia limbei protocolare a codului penal militar. Azi a avut loc o altă conferință la care a luat parte și ministrul de justiție *Francisc Székely*.

Guvernul unguresc ar voi încă azi să aranjeze definitiv chestia limbei, deoparte pentru că după Paști să poată prezenta Camerei deodată cu reforma militară și proiectul de lege al codului penal, iar de altă parte, pentru că mâne M. Sa împăratul va pleca la *Walsee*, unde va petrece sărbătorile Paștilor.

Guvernul austriac însă nu prea grăbește aranjarea acestei chestii, ba se crede, că baronul *Bienert* intenționat intinde tratativele, ca să împiedice prezentarea proiectelor în luna lui Maiu. Partidele austriace sprijinesc foarte mult intențiunea aceasta a guvernului austriac. În numărul său de azi „*Neue Freie Presse*” face atent pe contele *Khuen-Hédervary*, ca în chestia limbei „să nu meargă prea departe”, pentru că mai mult strică, decât folosește cauzei. Iar „*Reichspost*”, ziarul socialist-creștin, deadreptul amenință pe baronul *Bienert*, să nu cedeze în fața șovinismului unguresc, pentru că în cazul acesta partidele germane vor fi în contra lui.

Guvernul unguresc cere, ca limba ungurească să se valideze în fiecare caz, când acuzatul înțelege limba ungurească. Limba germană de serviciu, se întrebunțează ca limbă de pertractare în caz, când acuzatul nu înțelege limba ungurească, dar cunoaște limba germană. În caz, când acuzatul nu înțelege nici una dintre acestea, se aplică interpret. Limba de pertractare însă și în cazul acesta totdeauna să fie cea ungurească.

Tot limba ungurească să se folosească și la regimentele acelea, cari, deși nu se află pe teritoriu unguresc, dar se completează din Ungaria. În însăși Viena sunt 5 regimente de pedestrași de acestea, iar în *Galizia* 5 regimente de husari.

Față de acestea guvernul austriac pretinde următoarele:

Când acuzatul vorbește ungurește, limba protocolară e cea ungurească, la din contră, când acuzatul vorbește limba germană, limba protocolară e cea germană. Când acuzatul nu vorbește nici una dintre aceste două limbi, se aplică interpret, dar și în cazul acesta limba protocolară și de debateri e cea germană. Limba protocolară la debateri e germană și la regimentele completate din Ungaria, dar aflătoare afară de teritoriul ungar.

La 1 oră contele *Khuen* a fost primit în audiență privată la M. Sa împăratul în *Schönbrunn*.

La orele 5 d. a. miniștri ungari s'au întors la Budapesta.

Ni-se anunță, că azi la amiază debaterile în chestia codului penal militar pe neașteptate au fost întrerupte și continuarea lor s'a amânat până după Paști. Ministrul de justiție *F. Székely* a declarat neacceptabile condițiunile austriace.

Prenziunile Croaților. Incepând de Sâmbătă conferențele clubului central independent croat se țin lanț, discuția luând proporții tot mai mari.

Din *Zagreb* se anunță, că Croații pretind ca guvernul honvezimei în actele sale oficioase către regimentele croate în înțelesul legii din 1907 numirile de localități ale căilor ferate să le scrie în limba croată, și și în mersul trenurilor numirile numai în limba croată să se folosească. Legea aceasta n'a fost încă sancționată. Clubul central provoacă deci pe banul și pe mi-

nistrul croat, ca aceștia să prezinte de urgență M. Sale împăratului proiectul votat și fără întârziere să-l pună în aplicare.

*

Chestia fondurilor nășăudene. Se svonise în publicistica ungurească și cea română, că ministrul instrucțiunii, contele Ioan Zichy ar fi rezolvit cu dreptate afacerea fondurilor nășăudene, ce de zeci de ani constituie unul dintre cele mai ardente gravamine ale noastre. Era la început vorba, că ministrul ar fi enunțat definitiv dreptul exclusiv al grănițerilor băștinași la aceste fonduri, cari își au originea în moșiile primite dela Coroană în schimbul îndatoririi de a-și vărsa sângele pentru patrie și tron, care datorință și-au împlinit-o înaintașii grănițerilor de acum, totdeauna cu cea mai laudabilă bravură. Svonul acesta în urmă s'a redus la afirmarea, că guvernul ar fi rezolvit favorabil numai chiar chestia stipendiilor date din fondurile nășăudene. Hămisiții noștri de pace chiar și în fărâmbătura asta de cea mai elementară dreptate au văzut un semn de bunăvoință din partea guvernului Khuen. Primim însă acum știrea, ca nici svonul acesta nu s'a adevărit. Nici chestia stipendiilor nu este încă rezolvită. Știpeștii tineri nășăudeni trăesc și azi cu nădejdea, cari mai pot. Și starea aceasta de îngrozitoare nedreptate ține acum de șase ani.

Aviz împăciuitorilor.

=====

Chestia marocană în Camera Spaniei. Se știe, că tulburările din Marocco, au necesitat în cele din urmă guvernul francez să se consulte asupra unor măsuri serioase, ce va trebui să ia eventual în această chestie. Prin pactul dela Algeciras, Spania, care și mai înainte a fost de aproape interesată în această chestie, încă este obligată să meargă mână în mână în această afacere.

Drept aceea, în Cameră i-s'a adresat guvernului spaniol o interpelație, referitor la întrebarea, că este adevărat sau ba, că Spania intenționează să trimită trupe în Marocco pentru restabilirea ordinii.

Prim ministrul Canalejas în răspunsul său a declarat, că Spania în urma obligamentului față de Franța, este de fapt îndatorată să dea tot sprijinul acțiunii, ce se va porni în scopul acesta.

Aici nu este vorba de o aventură, care ar cere sacrificii zadarnice, ci se tractează de interesele binepricepute economice și politice ale Spaniei.

Guvernul va purcede cu cea mai mare precauție și va căuta să-și ajungă scopul cât numai se poate între cadrele bugetului votat.

Dacă însă trebuința va cere, Canalejas se bizue în patriotismul adevărat și simțul de jertfă al poporului spaniol, care — întotdeauna s'a în-suflețit pentru cinstea și numele bun al patriei. Cuvântarea lui a fost primită cu aplauze frenetice aproape de întreaga Cameră. Indată s'au ridicat reprezentanții diferitelor partide, cari au votat încredere guvernului și au promis tot concursul lor pentru acțiunea ce va trebui să întreprindă eventual. Singur partidul socialist a ținut să conturbe prin oratorul său momentul acesta într'adevăr sărbătoresc al Camerei, care de multă vreme nu s'a mai văzut în Spania. Răspunsul energic însă al prim ministrului, în care a declarat, că va recurge la toate mijloacele legale, ca să împiedece lucrarea antipatriotică a socialistilor, dacă aceștia vor încerca să rețină feciorii dela înrolarea lor în aceste regimente, a produs cea mai bună impresie.

*

Răscoala din Albania. Secolele poporul albanez a fost o furtună acaparată de sultanii din Constantinople, cari s'au ajutat cu el pe nenumăratele câmpii de războaie din Europa, așa și Africa pentru a-și întinde hotarele cât mai departe.

Ne aducem aminte din istorie, că un Sinan Pașa, cel bătut de Mihai Bravul la Călugăreni, a fost, care a cucerit pe seama Turciei, Arabia. Ei bine! acest Sinan, brav între bravi, a fost albanez, din antica familie Sina; din sânul căreia a eșit în secolul trecut și fondatorul Casei vieneze de Bancă: „Sina“, albanezul, care a lărgit frontierele imperiului otoman, neamul lui e acum în revoltă pe față cu guvernul liberal, constituțional, progresist al Junilor-turci!

Cum se poate una ca aceasta?

Căci una din două: ori că albanezii sunt inamicii oricărui progres dorit de junii-turci, și că sunt reacționari inconștienți, cari țin cu vechiul regim hamidian: ori că junii-turci i-au amărât pe albanezi cu politica lor prea centralizatoare? Judecând bine lucrurile, ne vine a crede, că au păcătuit ambele părți.

E un fapt ce nu se poate contesta, că albanezii mohamedani regretă din fundul sufletului regimul de pe timpul lui Abdul-Hamid, când căpeteniile lor erau niște adevărați satrapi, cari nu plăteau nici un bir, totuși se înfruptau de toate favorurile, până la cel mai desfrânat nesățiu. Belgii-satrapi nu înțeleg a intra în ordinea nouă a lucrurilor; ei nu pot uita belșugul în care trăiau până acum doi-trei ani și duc dorul fericirii dispărute... pentru totdeauna.

Un fapt nu mai puțin contestabil e și acela, că elementele progresiste din juna generațiune albaneză au fost amărâte de politica centralizatoare, de desnaționalizare a junilor turci! Ce au promis aceștia când în Iulie 1908 au proclamat constituțiunea? N'au promis ei oare fiecărei naționalități din imperiul otoman liberă dezvoltare în legea și limba lor? Apoi dacă așa este, și lucrul nu stă altminterea, de ce au interzis unei pleiade de juni și entuziaști albanezi creștini — și mohamedani chiar, (căci aceștia dacă s'au turcit, tot albanezește vorbesc) — să se servească la tiparul cărților lor școlastice și al ziarelor de literale latine? De ce le-au impus junii-turci între cari sunt atâți patrioți luminați și de bun simț, alfabetul turcesc? Dar dacă cel puțin acest alfabet ar fi el într'adevăr turcesc? Dar nu este! El e arab! Atunci ce e acest proșefitism în favorul alfabetului unui popor, cu care se războiesc atâtea batalioane turcești?

Nu! politica de desnaționalizare a unui popor, în aceste momente de consolidare a imperiului otoman, e forța greșită. Rău au făcut junii-turci de au trimis câțiva dintre deputații lor la Budapesta, spre a studia mecanismul politicii de desnaționalizare a Ungurilor.

Rău au procedat de a se inspira de o politică ce dă faliment acum și în Ungaria. E o chestiune de existență pentru Turcia de a se înțelege cât mai repede cu căpeteniile tinerilor albanezi sub suflul desgustător al timpului, toți albanezii, fie ei turciți, fie ei catolici (malissori) fie ei ortodoxi toți și-au dat mâinile spre a lupta în contra despotismului neo-turc.

Momentele sunt supreme deci pentru Turcia.

CORESPONDENȚE DIN ȚARĂ

Din Budapesta

Ultimele acorduri ale parlamentului — O propunere dela societatea „Galilei“ — Un „student tribunist“ d.n București

După normele uzuale ale activității parlamentare ziua ultimă, înainte de orice vacanță, ar trebui să fie cea mai plicticoasă. Plictisitor ce-i drept e întotdeauna parlamentar — și aici înțeleg numai aceea, ce se „muncește“ în „sala de votare“ — când lipsesc „senzațiile“ de zi, ca obstrucție cu sau fără bătaie de călămare, insultarea cea mai patriotică a vr'unii deputat român, subscriserea unei liste pentru urcarea lefurilor eventual chiar vr'un „amor de cupolă“ sau senzațiile obligate, vezi, când vorbește un „semizeu“ dela putere, ca Tisza. Dar ziua ultimă e plictisitoare și pe coridoarele parlamentului, unde altădată grupuri de deputați, între ei și Siegescu, făceau adevărata lucrare parlamentară. Acum deputații vin pripit așa în treacă, abătându-se din călătoria plănuită, cu bagaj cu tot, pe care îl lasă pe câteva minute în garderobă și se duce să-și ridice leafa — atâta „muncă națională“ doar se impune unui deputat — și să „voteze“.

Sâmbăta trecută, ultima zi înainte de vacanța de Paști, ar fi trebuit deci să fie culmea plictisului a activității de pân' acum, dacă nu s'ar fi ivit „senzația“. Adecă, vreau să zic, dacă n'ar fi vorbit Polónyi tatăl, acest mare meșter al „senzațiilor constituționale“. Și Polónyi a vorbit trei ore neconținut atacând în acest răstimp, în mijlocul aprobării mai ales a poporalilor, cari subliniau cu aplauze vorbele lui, mișcarea, activitatea francmazonilor maghiari sau, mai spre înțelesul publicului românesc a liberilor cugetători și în legătură cu mișcarea acestora invocând argumente, date statistice, să arate, cât de puternic e semitismul mai ales în capitală, care sub masca interprofesionalismului servește cu cea mai mare scrupulozitate și conștiință de rasă interesele jidovimei. După aceste date numărul jidanilor din Pesta e în 1906: 186.047, adecă 23.5%. Și din cei 400 reprezentanți ai orașului ovrei sunt 198. Din cei 98 membri substituți ai reprezentanței 50 sunt ovrei. Așadar ovrei au cu totul jumătate din numărul total al reprezentanților. În diferitele comisii orașenești ovrei au cu totul 219 reprezentanți, până când creștinii 173. Și nu atât eșecurile lui Polónyi în contra francmazonilor, cât mai ales „desvălirile“ acestea au enervat întreaga presă semitizată a maghiarilor. Mai toate ziarele îl desaproabă pe Polónyi, unele pe față, altele mai cu incunjur.

Dar dacă datele lui Polónyi sunt destul de grăitoare și le acceptăm și noi, apoi în schimb întreaga vorbire e isvorită din aceeași mentalitate șovinistă, poate o formă mai blândă, care privește toate prin prisma „idealului național“, mentalitate, care stăpânește societatea maghiară și împotriva căreia se ridică curentul francmazonilor, unul din șefii căruia e și sociologul Jászai, care în ultimul număr din ziarul „Világ“ și răspunde lui Polónyi, făcând o critică aspră acestei mentalități înguste, șovine, a cărei expresie e parlamentul actual, „care — zice Jászai — de mult a încetat a fi reprezentantul adevărat al poporului, ce gândește, muncește, din țara aceasta. Ideile, nizuințele, tonul și felul lui de a fi e așa de îndepărtat de popor și de cetățenii mai culți, ca și celelalte „casine“ de cărți sau agrariene ale feudalilor, cari nu lucrează nimic și trăesc din trecut. E o rămășiță păgubitoare și cu țintă greșită a Ungariei vechi feudale, această corporațiune în curentul modern al producțiunii economice și spirituale“.

„Și în toate chestiunile de domnie de clasă și profit feudal, fie această chestiune reformă agrară, politică financiară, școală poporală, liber-

Magazinul de haine pentru dame și copii al madamei

STERN CECILIA

ARAD, strada Forray Nr. 2

Recomandă în atențiunea binevoitoare a onoratului public cumpărător **asortimentul bogat din cele mai elegante bluse, halat, poale (pulpane) și costume femeiești** găsite în saloanele proprii. □□□□□□□□□□

Prețurile cele mai favorabile!

Comande după măsură execută prompt și cu gust. Haine de doliu gată în 4 ore

tatea întrunirii, chestiunea naționalităților sau dreptul de vot, partidele și fracțiunile parlamentului actual merg alături: Pe Tisza îl desparte de Polónyi numai deosebiri de caracter și fire, dar nu deosebiri de principii sau de concepții despre lume“...

*

Francmazonii fac o propagandă extinsă și prin societatea „Galilei“, care are înscrși ca membri ordinari la vre-o 1500 de studenți universitari (ce-i drept, cei mai mulți jidani). Astfel ei au susținut legături intime și cu muncitorii români de aici, ținându-le prelegeri săptămânale și tot în scopul acesta ne-au făcut și nouă propuneri să le ținem acestor muncitori conferințe în limba românească. Se înțelege, că încercarea noastră a dat fiasco complet.

Tot dela această societate, în sânul căreia muncește și O. Iászi, ne-a venit nu de mult o propunere, să susținem legături noi, tinerii români de aici cu ei, un fel de schimb de păreri; se înțelege numai în ceea ce privește chestiunea naționalităților. Domnul O. Iászi pare-mi-se a sulevat ideea aceasta: anume să designăm pe doi-trei inși dintre noi, cari să țină la răstimpuri conferințe, un fel de prelegeri informative despre această chestiune, cu cari ocaziuni va lua parte și Iászi.

Deocamdată însă e numai o propunere...

*

Am văzut și din „declarația“ tinerimei de aici mijloacele, cu cari manipulează „studenții“ corespondenți ai „Tribunei“. Se vede însă, că acest așanumitul „student tribunist“ e un tip actual, pe care îl găsești și în alte centre... bunăoară în București. Aici d. Soricu, ține să reprezinte „premenirea“, ca un șef, ce dă directive politice în articole de fond. Un curios fenomen de de-duplare a persoanei: Corespondentul Soricu, într-o corespondență proaspătă din „Tribuna“ vorbește despre poetul Soricu, ca o a doua persoană și... (se putea altcum?) în termeni foarte măgulitori. Cică articolul de fond apărut în „Românul“ cu titlul „Meșterul Manole“, ideea fundamentală a acestuia ar fi „șterpelită“ din o „sătiră“ a lui Soricu“ apărută pe vremuri în „Luceafărul“.

Presupunând că autorul lui „Meșterul Manole“ e „măestrul“ Caragiale — ar trebui să rădem de atâta „grandomanie“. Dar nu, noi nu rădem de d-nul Soricu, ci îl credem foarte serios. Ne putem închipui acum, cum va fi „șterpelit ideea“ d-nul Caragiale. A răsoit adecă „Luceafărul“ din 1906 cetind în deosebi cu mare atențiune „satirele“ lui Soricu, făcându-și însemnări și acum după trei ani de zile, din ideea șterpelită crează un articol de fond la „Românul“, care în loc să-i aducă osane d-lui Soricu, ca unui geniu, îl „atacă“.

Ei, domnule Soricu, în chipul acesta poți merge mai departe, poți acuza întreaga lume, că te-a plagiat, că dumneata te-ai născut cu „păreri formate“ că d-neata când ai zis primadată vorba „tata“ „mama“, ai vorbit, nu pentru că te-au învățat alții ci vezi fiindcă te-ai născut așa „format“. Iar noi cari toți am trecut prin aceleași stadii ale copilăriei, n'am făcut altceva decât am „șterpelit“ dela Domnia Ta, am șterpelit chiar cuvântul pe care l-am pronunțat pentru întâia oară: „tată și „mamă“.

Și așa poți merge mai departe și vei susține, că te-a plagiat și musa populară, întreaga poezie populară care a gândit și simțit poate ca d-neata (atât doar, că d-ta „simțesti“ într-o „sătiră“, pe care n'o citește nimeni, până când poporul crează „Meșterul Manole“). Și poate vei susține și despre aceste rânduri, că sunt „șterpelite“ dela d. Soricu-poetul.

Cunoști povestea cu băiatul, ce a vrut să fie mare și a luat pălăria lui tatăl său...

Coresp.

ECONOMICE

Terminii tehnici industriali

Felul de vorbire e întrucâtva o măsură pentru a judeca inteligența unui om.

Cu cât va fi omul mai inteligent și va avea o cultură mai dezvoltată și mai bine îngrijită, cu atât se va ști exprima mai frumos în conversația de toate zilele și se va feri de expresiuni dure sau înțeleșuri în doi peri.

Cu vorba nu stăm însă altfel, ca și cu celălalte însușiri omenești. Ceeace deprindem în tinereță, se leagă de noi cu atâta tărie, încât de multe ori trebuie să săvârșești adevărată muncă, până te poți desbăra de câte un obicei sau nărav rău.

Așa e și cu vorba. Cuvinte, cari se rostesc în familie des, îți rămân moștenire toată viața, dacă împrejurări favorabile nu te silesc să te desfaci de ele.

Foarte bine ne ilustrează cazul acesta societatea săsească. Se știe, că studențimea săsească și peste tot cea germană, are un vocabular foarte bogat de expresiuni, cari numai ea le folosește.

Aceste expresiuni au pentru studențimea germană atâta farmec, încât nu se poate desbăra de ele ușor, nici în viața practică și le păstrează până la adânci bătrânețe. Tot așa și cu clasa lor de mijloc.

Cine a avut prilejuri să convină în astfel de societăți, va ști, că meseriașii și comercianții germani folosesc în conversațiile lor foarte multe expresiuni, cari societatea așa numită cultă, nu le folosește.

Despre limba noastră românească însă nu se poate spune acelaș lucru. Felul uniform de trai al Românilor a făcut, ca limba noastră să fie aceeaș dela Nistru până la Tisa, atât la domni cât și la meseriași și plugari.

Înțelegem graiul de conversație obișnuit, căci puțini termeni literari, științifici sau tehnici, cari se folosesc de câtră diferiți indivizi după felul lor de ocupație nu pot statori regule, nici abateri nu pot forma.

Câtă vreme am trăit traiul patriarhal al părinților noștri, limba ce am învățat-o dela mamele noastre ni-s'a părut suficientă pentru a ne exprima ideile de toate zilele. În timpurile mai nouă însă, nu cred, să fie cineva dintre intelectualii noștri, cari să nu fi dat vre-odată de obstacol la exprimarea unei idei, sau explicarea unui lucru, care eșia din sfera preocupărilor sale. Eu, unul am experiat aceasta, pe timpul, când am redactat revista pentru meserii și industrie „Munca“.

Foarte adeseori mi-s'a întâmplat, că voind să traduc câte ceva din alte limbi străine, mă împiedecam de terminii tehnici, pe cari în limba străină îi înțelegeam foarte bine, dar românește nu-i puteam reda. Am încercat atunci a afla expresiunile românești pentru anumiți termeni tehnici, și am constatat, cu acest prilej, că meseriașii și comercianții noștri știau poate și mai puțin decât mine.

Cătră care mă adresam pentru lămuriri, nu putea să-mi spună alte numiri neaoșe românești sau cel puțin romanizate, decât îmi repetau numirile nemțești sau ungurești schimonosite așa, ca să se potrivească încâtva felului limbei noastre.

Am avut prilejuri să văd și lucrări scripturistice de-ale meseriașilor noștri și te prinde mila când vezi, că între două-trei cuvinte românești stă ca înțepat un termen tehnic nemțesc sau unguresc, după cum a învățat meseria la maestru neamț sau ungur.

Pentru aceasta stare de lucruri meseriașii noștri nu pot fi învinuiți, cel puțin nu ca totalitate. De unde să cunoască ei acei termeni, cari în mare parte trebuie încă să-i creiăm?

În familie n'a avut ocaziune să-i învețe, dela maestru deasemenea nu i-a putut învăța, căci nici el nu i-a știut, iar școlile pentru ucenici, poate cu singura excepțiune a celei din Săliște, sunt ori nemțești ori ungurești.

O literatură cu subiecte din viața clasei de mijloc deasemenea nu avem, încercările de a scoate o foaie de specialitate pentru meserii n'a izbutit. În Sibiu a mers d. Ioan Apolzan, un tipograf cu aptitudini de scriitor, mai departe și a tipărit o broșurică în care a explicat terminii tehnici și numirile unor unelte folosite la industria de lemn, punând una lângă alta numirile românești cu cele nemțești și ungurești. Acest început a fost foarte laudabil, dar a rămas — durere — un început, căci nici particularii nici reuniunile nu l-au sprijinit.

Dacă revenim acum asupra celor spuse la începutul acestor rânduri, trebuie să atragem atențiunea atât a particularilor, cât și a reuniunilor, asupra acestei împrejurări și să-i îndemne a medita asupra căilor și mijloacelor, prin cari am putea să dăm meseriașilor și comercianților noștri puțința, de a se exprima în conversația lor zilnică cât se poate de corect și de românește.

Un mijloc mai prielnic, ca așa numitele serate literare, nu-mi pot închipui. La aceste serate se întrunesc de obicei aproape toți membrii și prin discuții s'ar putea ajunge la un rezultat pozitiv.

Prin o astfel de muncă, seratele meseriașilor noștri ar deveni mai curând literate, ca prin unele declamări de poezii, prin ceea ce nu vrea să zic, că declamările și cântările să fie de tot părăsite; nu, ci numai reduse, pentru a face loc altor preocupări mai folositoare și mai necesare pentru membrii clasei noastre de mijloc.

Ioan Băilă.

x În atențiunea binevoitoare a doamnelor. Costume elegante și de gust se pregătesc după croiul englezesc cel mai nou în salonul *Langer Aranka* Arad, piața Szabadság (Edificiul teatrului, semicatul de stânga).

Prăvălie nouă de ghete!

Atelier de ghete de bărbați și dame, se primesc comande după măsură, se fac părți superioare și cusături la ghete cu prețuri moderate.

Klein József

Arad, strada Petöfi, în colț.

is a
r și
în-
Au
nenii
mai
Bergen

Litere — Arte — Științe

VIFOR

Ce chin nebun, ce dor sălbatic
Te sbuciumă și te frământă,
Tu gemi de patimi neînvînse,
Și de suflarea ta atinse
Cu tine toate sbucium cântă.

Pădurile, când le străbați,
Se sbat în suflet furtunos;
Tu răscolești pustiu 'n ele,
Și gem prelung și dureros.
Tu cântecu-ți sinistru-l suni,
Le 'nvăli durerea cu furtuni.

De treci peste deșerturi mute,
Ce groaznic te trezești din somn,
Cum smulgi din sufletul lor noaptea
Tu singur pe-al lor suflet domn —
O-așterni pustie pe pustiu
Ca vâlul morței pe sicriu.

De treci pe marea liniștită,
Trezești în sufletu-i furtuni —
Cum geme, urlă și se sbate —
Tu peste ea furtuni aduni,
Așterni un iad fără sfârșit
Pe clocotul nepotolit.

Te-abați pe-un suflet solitar,
Și-n suflet tot furtuni răsar
Revoltă și dureri ascunse,
În elemente, vierme, astru,
Pe unde treci perit-a pace,
Și liniște și cer albastru,
Trezești furtuni și lași pustiu
Și sete de ruini dezastru.

Alcor.

Bătrânul

Bătrânul iar' plânge. În barba albă picură,
boabe albe de lacrimi cristaline și în ochii lui
mici verzi lucește un foc ciudat și plin de du-
rere. Își frânge mâinile osoase și ghiemuit se
afundă și mai tare în scaunul de lângă vatră.

În foc bubuie plesnetul lemnului de stejar și
flacăra vineție joacă printre crăpătura ușiței un
joc neînțeles, apoi încetul cu încetul se stinge. O
mână de jar mai dormitează sub stratul de ce-
nușă. Și tata tot plânge, încet, tot mai încet dar
într-o vire sălbatică căta în gura sobei, care se
spânzura cu totul.

Afară suflă vânt de toamnă, cu gura lui
umată sărutând crisantemele de sub fereastră.
Și luna și ea galbenă și tristă privește prin ge-
mul micuț, cum stăm grupați noi copiii, după
masă și ne privim în tăcere. Așteptam să ne spue
povestea. Bătrânul se ridică cu gesturi greoaie și
tușește răgușit, apoi se apropie sprijinindu-se în
băț de masa noastră.

„Ascultați, afară plâng stelele și luna. De ce
plâng? Cine știe! După acei meteori cari au lu-
necat ușor din înălțime stingându-se în lumi ne-
cunoscute. Auziți voi cum se bocesc. Uuu-uu!”

E vântu moșule, e vântu!

„Cine să le înțeleagă durerea stelelor decât
acestea au pierdut... Și eu am pierdut și ultima
scânteie de speranță.

Aveam odată o casă plină de copilași viori,
cu ochii viorii alții cu ei câprie și cea mai mică,
avea ochii întunecați de negri.

Era cea mai mică, și ea rămase singură ne-
lovită de uricioasa boală lipicioasă

Ce mult e de atunci!”

Bătrânul își prinde fața în palme și tace...

Pe sub fereastră trec rând pe rând bătrâ-
nele cu candelă și luminări și cu psalmi bătân-
du-i cu jumătate de glas... iar vântul le umflă
șorturile negre — ca pe niște steaguri de jale.

Într-un lung de copilași cu fețele rotunde și
arcă pe brațe buchete de flori și merg

S pe cărarea din mușca dealului. În deal
le morminte după morminte și flacăra lu-

E ceară fâlăie în bătaia vântului sini-
culta se sting, apoi figurile ce se mișcă

Acum, se apleacă și le aprind iară până

ce în candelă se sfârșește uleiul — și ceara lu-
minilor se sfârșește.

Și un lung suspin înădușe noaptea — un
suspîn dureros și trist din cimitir vibrează și se
aude până în odaia noastră. Bătrânul tresare. Iar
noi stăm nemișcați după masă. Cu încetul vântul
se liniștește și plânsetele din deal nu se mai
aud. Stelele s'au culcat cu durerea lor, numai
luna se mai begue la geam și cu razele ei pale
se joacă pe fruntea și mai pală a moșului.

Greoiu se lasă în genunchi și cercă ce-
nușa. E rece... e stinsă. Apoi cu o privire plină
de melancolie ne privește și se așază la masă.
Ada îl cuprinde de după gât și cu glasul ei de
copilă desmerdată îl întreabă „Tată-moșule de
ce tot plângi?”

E cea mai mică între noi, vecinic cu ochii
încărcați de lacrimi. Iar Mica îi mângăie cu gin-
gășie barba căruntă privindu-l în ochi cu atâta
expresiune și durere. Și eu pe furie cu dosul
mănei îi șterg două mărgelile de lacrimi cari stră-
lucesc sub gene ca două petre scumpe.

Și atunci nu a mai plâns, ci a început să
ne spue povestea mai departe.

„Ea era cea mai mică. Așa de mică ca Ada
și așa avea ochi ca ea și plini de lacrimi.

Toată speranța mi-am pus-o în ultimul cop-
pil ce mai aveam în viață. Am trimes-o la niște
rudenii în străinătate ca să o păzesc a se infecta
și ea de morb.

Săracul de mine de ce m'am născut?”

Cuvintele acestea le exprima apăsându-și
mâinile pe piept și ridicând privirile în sus.
Luminile ardeau încă pe masă.

„Și voi mă mai întrebați de ce plâng..

Și ea s'a stins, cum s'a stins focul din va-
tră... în lume străină — între străini — și cu ea
mi-a căzut steaua.

Am văzut-o pe catafalc de flori și îm-
brățișindu-o, cu nebunia chinului și durerii de
leu rânit de moarte, a zâmbit parcă dulce în bra-
țele mele, iar cununa de mirt ce era prinsă în
buclele ei castanii, mi-a căzut pe față...

Ce reci erau florile de mirt!

Apoi nu am mai știut ce fac — am luat
lopata și svârleam ca un cioclu iscusit gliile și
bulgării de pământ galben cleios — pe coșciugul
micuț înfășurat în dantele — ce-mi ascundea
comoara.

Și când s'a sfârșit — când am aruncat și
ultima mână de țărână pe mormântul copiilor
mei, mi-am infipt lopata în mijlocul movelei și
am început a râde, un râs idiot de nebun.

Și am răs până târziu în noapte. Iar când
m'am reîntors spre casa goală și pustie... eram
tot așa de cărunt ca acum.

Ce mult e de atunci!

Vedeți dacă plâng — lacrimile îmi fac așa
de bine...”

Cornelia Langa.

Cauza vânturilor violente de primăvară și toamnă

În aceste anutimpuri, cum se știe, sunt vântu-
ri violente, statornice, cari suflă zile și nopți de-
arândul, pe când vara și iarna astfel de vânturi
sunt de tot rari.

Cauza lor e echilibrarea atmosferei dela un
pol la altul. Când vine iarna la noi, aerul din
cauza frigului se contrage, își micesc volumul pe
un teritor tot mai extins, spre sud. Locul astfel
golit îl înlocuiește aerul pornit dinspre polul su-
dic, unde din cauza retragerii iernii spre polul
sudic, aerul se încălzește și se dilatează pe întin-
deri tot mai mari.

Ridicându-se la înălțimi tot mai mari, el se
varsă spre ecuator și de aici spre polul nordic,
unde din cauza contracțiunii aerului, volumul e
din contră scăzut.

Primăvara pentru aceleași cauze are loc o
emigrare a aerului dela polul nord spre po-
lul sud.

De aici vine, că toamna vor precumpăni
vânturile sudice, iar primăvara vânturile nordice,
cum am avut și în zilele acestea. Firește, au loc
și vaccilații, căci curentul pornit odată îngrămă-
dește prea multe masse de aer pe partea, spre

care se revarsă, deci se revarsă îndărăt, vaccilând
ca o mare uriașe, până ce își găsește în parte
echilibrul. S'a calculat, că milioane de kilometri
cubici de aer emigrează primăvara și toamna dela
un pol la altul.

Toamna emigrarea poate avea loc în pătu-
rile superioare ale atmosferei, mai ales, că vine
aer cald, ușor, dela sud, de aceea nu va fi așa
evidentă ca primăvara.

Reminiscente comune la poporul german și român ?

O bătrână din Zagra (ținutul Năsăudului)
îmi spuse, că rânduneaua, când cântă șezând
(nu în sbor), spune cam așa:

„Când am plecat, când am plecat
Tot am lăsat:

Câmpurile pline, podurile pline, coșurile
[pline.

„Când am venit, când am venit,

N'am aflat nimic.

Nimic, nimic, nimic.”

Mai târziu răsfoind prin o revistă germană,
dau peste o poezie despre rândunică, în care o
strofă pusă între semnele citării cuprindea cân-
tecul rândunicii cunoscut la tot poporul german:

„Als ich Abschied nahm, als ich Abschied
[nahm,

Waren Kisten und Kasten schwer,
Als ich wiederkam, als ich wiederkam,
War alles lehr“,

Precum se vede, nu numai conținutul, ci și
repetițiile sunt aceleași, numai versiculul româ-
nesc e mai adaus. Cine știe cum va fi fost și
originalul german popular; poate să fi schimbat
ceva și poetul. Cu toate acestea asemănarea e
surprinzătoare.

Să fie o reminiscență veche indo-germană?
O traducere a versiculului german în românește
și popularizarea lui cu graiul viu din partea unui
cântăreț necunoscut, e foarte puțin probabilă.

Ar fi interesant să știm, dacă nu cumva a-
cest versicul se găsește și la alte popoare indo-
germanice.

I. Carbu.

Cărți și reviste.

Noua revistă Română (vol. IX. No. 22)
și **Săptămâna politică și literară** (Anul I.
No. 16) publică, prima, un articol: „Cam-
pania contra „Tribunei“ din Arad” — și
a doua un articol: „Doi literați în che-
stiuni politice“, ambele reviste comentând
asupra diferendelor dintre „Românul“ și
„Tribuna“.

Noua revistă română se miră că
„însuși maestrul Caragiale ia o poziție
dușmănoasă „Tribunei“ și admite aprecie-
rile d-lui O. Goga din „Treuga Dei“.

Săptămâna politică și literară, după
ce citează pasagii din acești doi scriitori
încheie astfel: „N'am vrea să adăugăm
nimic, dar tot bătrânul (Caragiale) a vor-
bit mai frumos decât tânărul (Goga),
după cum a și scris mai frumos“.

Nu tindem să se pară că voim să
insistăm asupra a ce ne convine din pă-
rerile contrare ale acestor două reviste.
Ceeace voim să arătăm aci, este surprin-
derea ce ne-a produs articolul din re-
vista d-lui Rădulescu-Motru, căruia nu-i
stă în contra competiției d-sale regreta-
bile scăpări din vedere ale spiritului d-sale
bineînțelegător și aprofundător al lucruri-
lor. Pentru a ne ameliora această surprin-
dere suntem dispuși să credem că d. Ră-
dulescu Motru n'a avut cunoștința de pu-
blicarea aceluși articol — și deci că

Verax, autorul articolușului nu este un pseudonim al d-sale.

În ce privește articolul revistei *Săptămâna politică și literară*, nu putem să nu relevăm cetitorilor noștri, bunul simț de presă ce-l are această revistă, de a pricepe adevărul lucrurilor, redat cu o imparțială interpretare. V.

Românii și clasa intelectuală din Bucovina. Notițe statistice de I. E. Torouțiu, în editura societății academice „Junimea” din Cernăuți. (48 pag. preț. 1 cor.)

Broșurica aceasta e dela cea întâiu slovă până la cea din urmă un apel dureros de deșteptare, elocvent în rigiditatea numerilor dintrânsa — ce strigă impetuos către pătura intelectuală și în deosebi către preoțimea birocratizată a Bucovinei: Desmeteciți-vă! Cetind această broșură pagină de pagină se ticluiește înaintea ochilor noștri sufletești un tablou deplorabil ce inspiră îngrijorare serioasă arătând lămurit, cât de neînsemnată e pătura intelectuală română a Bucovinei față de intelectualii străini și în deosebi față de cei evrei.

În Bucovina sunt din totalitatea locuitorilor 40% Români și 14% Evrei totuși în ciuda acestui raport, un funcționar român cade abia pe 780 de suflete de Români în timp ce unul Evreu vine la 123 Evrei.

În XXII tablouri statistice ne face posibilă o privire generală asupra întregului personal intelectual dirigenț. Ne arată rând pe rând autorul în ce proporție sunt funcționarii la diferitele secții:

	Români	Ovrei	Străini	Total
La justiție	95	281	251	627
„ administrație	128	109	665	902
„ banca țării	7	21	33	61
„ școli	860	203	1232	2295
„ poștă și telegraf	51	130	356	537
„ calea ferată	31	120	247	398
„ medici	14	109	28	151
„ farmaciști	1	13	17	31
Suma:	1187	986	2829	5002

Dacă luăm acum în considerare, că Românii fac 40% din totalitatea locuitorilor ne putem imagina cât de înapoiți sunt Românii față de celelalte neamuri și îndeosebi față de numărul covârșitor relativ de 4 ori mai mare al Ovreilor față de cel al fraților bucovineni.

Spre încheiere amintește lipsa cu desăvârșire a clasei de mijloc la Românii bucovineni și încheie:

„De unde va putea prospera clasa meseriașilor, dacă îi vor lipsi consumenții, pentru marfa produsă? E cunoscut doar, că tocmai în inteligență se află consumenții cei mai mulți pentru marfa meseriașilor. Nu ne putem aștepta, că inteligența ovreiască și cea de alte neamuri străine va reflecta la produsele meseriașilor Români! Nu, ci numai inteligența românească și de aceea să lepădăm odată pentru totdeauna frica de afirmarea tendențioasă a Ovreilor și celorlalți străini, că am produce prea multă inteligență!”

Societatea „Junimea” a făcut un serviciu bun cauzei cu editarea acestei broșuri. O.

SATIRICE

Sistem

Dacă 'n suflet tot ce ai,
Ai culege să le dai —
Și i-ai preamări în alai
Cu onoruri de Tribun
O, atunci ești bun!

Dacă-i lași numai pe ei
Să se 'nalțe — din pigmei.
Să apară tari ca Smei;
De le lauzi tot ce spun
O, atunci ești bun!

Dar de capul ți-l ridici
Și cutezi să le explici,
Adevărul să le zici?
O, atunci numai ești bun,
Ei prind arme, fevi de tun

Și te bat, te clevestesc
Nume, cinste-ți tăvălesc
Și tot ei „Pacea” vestesc —
Ș'apoi la lucru se pun
Ș'arate, că ești nebun.

n.

INFORMAȚIUNI

Arad, 11 Aprilie 1911

De-ale noastre.

Atragem atențiunea publicului românesc asupra „Prospectului de emisiune” al băncii „Victoria” din Arad, publicat în numărul de față al ziarului nostru și îndemnăm, ca cât mai mulți să semneze acțiuni la acest vrednic institut românesc.

Frați Români! Sprijiniți instituțiunile românești!

O convenire a preoților cari au terminat teologia din Arad. În vara anului acesta se împlinesc 20 ani dela absolvirea cursurilor teologice din Arad. Ne-am înțeles încă atunci, că după 20 ani din nou să convenim. Înțelegând, că tot acuma vor conveni și acei frați, cari înainte cu 25 și 5 ani au absolvat, ar fi ceva festiv, înălțător a îmbina acele conveniri și a atrage și pe acei cari înainte cu 10 și 15 ani au absolvat.

În scopul acesta, rog pe cei ce înainte cu 5, 10, 15 și 25 ani au absolvat cursurile teologice în Arad, a designa câte 1—2 colegi rugându-i a se prezenta în Arad, (edificiul Seminarul diecezan) Sâmbătă în 2/15 Aprilie 1911 la 9 ore a. m. înainte de Dumineca Tomei, spre a ne pune în conțelegere, spre scopul amintit.

Pe colegii mei prin aceasta îi rog, a mă aviza despre ubicațiunea lor, amintindu-mi părerea lor în scopul convenirii.

Bătania-Battonya, la 28 Martie (10 Aprilie) 1911.

Simeon Cornea,
paroh gr. răsăritean român.

Necrolog. Cu părere de rău aducem la cunoștința tuturor rudeniilor, amicilor și cunoșcitorilor încetarea din viață a lui *Horia Romulus Giurgiu*, elev în cl. VII a gimn.rom. din Brașov, în e-tate fragedă de aproape 17 ani care și-a dat nobilul său suflet în mâinile creatorului în 24 Martie la 9 ore seara la Clinica din Cluj.

Rămășițele pământești ale regretatului se vor ridica din casa părintească și se vor depune spre vecinică odihnă în cimitirul parohial din Purcăreni, Sâmbătă 26 Martie 1911 d. m.

II Aprilie la Seminar. Azi s'a serbat în Seminarul diecezan momentul de mare însemnatate pentru țara noastră, actul de sancțiune al legilor din 1848, cel dintâiu pas rezolut pentru emancipare din cătușele privilegiilor, ce au sufocat ani de-arândul orice progres cultural și economic. Adevărat, că e sărbătoare impusă prin lege, dar este o clipă, cea mai însemnată clipă poate din istoria milenară a țării ungurești, care e bine să o prinzi și cu ajutorul istoriei să dai tinerimei, conducătorilor de mână îndrumări și îndemnuri pentru a contribui tot înainte la desăvârșirea principiului adevăratei democrații, singurul principiu, care asigură bunăstarea și fericirea acestei țări.

Cuvântul festiv l-a ținut în acest an profesorul dr. Teodor Botiș, care avuse fericita inspirație să iasă din cadrele tocite ale astorfel de sărbări impuse, și prinzând momentele acele de mare însemnatate, când țara feudală stânjenită în orice progres își primenește Constituția învechită bazată pe privilegiu și se avântă cu un gest suveran în șirul statelor moderne, arată totodată evoluția celor mai de seamă principii pentru asigurarea cărora ducem lupta înverșunată de azi, ca: dragostea de limbă națională, deșteptarea simțului de libertate, trezirea conștiinței libertății religioase etc.

Dar să-i dăm cuvântul:

„E fapt incontestabil, că organizarea și progresul Ungariei pe terenul politic cultural și economic, după eliberarea ei de sub jugul turcesc și pacea dela *Satmar*, sunt strâns legate de numele domnitorilor luminați din secolul al 18-lea. În deosebi absolutismul luminat al lui *Iosif al II-lea*

a avut o influență binefăcătoare asupra dezvoltării acestei țări, pregătind indirect terenul și spiritele pentru prefacerile mari, ce necesar aveau să urmeze ideilor răspândite la toate popoarele de marii cugetători ai acestui veac. *Tendința de germanizare trezi sentimentul mândriei naționale și dragostea de cel mai scump tesaur al unui neam: de limba națională, din cari isvorî apoi cultivarea ei mai intensivă în familie, școală și viața publică; lupta contra absolutismului, ce drapea constituția mult temută, deșteptă simțul de libertate, iar bigotismul și proselitismul din epoca Mariei Teresiei trezi conștiința libertății religioase.*”

„Toate reformele sec. 18-lea prin cari se intenționa serios îmbunătățirea stărei politice, culturale, economice și sociale a țării, porniră de sus, dela domnitor și se impuneau staturilor în cele mai mai multe cazuri peste voia acestora, cari în multe din aceste reforme și vedeau periclitare privilegiile mult temute. A trebuit să vină generația tinăra și viguroasă din prima jumătate a secolului trecut, ca cu razele sufletului ei luminate să împrăstie prejudeciile privilegiaților, că liberalismul și democrația adevărată întărește, iar conservatismul rigid și soțul său credincios birocratismul fără duh și viața ce se manifesta în redigiarea de articole și concluzii surpă temeliile vieții de stat. Nu e frază, ci adevăr, că în sufletul tinerimei dintr'o epocă oareșicare se oglindește viitorul unui neam. Dacă a fost tinerime, care să-și jertfească viața pentru idealuri, care să munciască zi și noapte pentru perfecționarea sa individuală, apoi o astfel de tinerime a fost generația tinăra dela începutul secolului trecut, cum a pregătit și dus la îndeplinire mariile evenimente din 1848.

Aflăm în sufletul curat al acestei generații puterea de viață și fericitul optimism propriu sufletelor gingașe, dorul de a se distinge prin știință; îndeletniciri practice și ambiția nobilă de a servi mai presus de toate neamului, patriei. Nota caracteristică a adevăratului liberalism și patriotism, ca validitatea individuală să stea în cea mai strânsă legătură cu servirea și promovarea intereselor publice, ca munca individuală să promoveze în primul rând binele public; nu ambițiuni deșarte și vanități periculoase, nu o aflăm nicăiri atât de frumos, armonic concretizată, ca în sufletul și munca generației tinere înainte de 1848. Nu s'a distins, ce e drept aceasta tinerime prin o cultură mai înaltă filozofică și literară, ca acea generație germană, care cântând cântecele lui *Körner*, eluță eliberarea patriei lor de despotismul umilitor al marelui Napoleon, pentru că la noi lipsia școala unei asemenea culturi; dar avea în schimb nu fraze seducătoare și bombastice, ci o cunoștință temeinică a istoriei și în lumina acestei cunoștinți o privire clară și un program de muncă serios și real pentru viitor, simț practic, patriotism luminos și profund sentiment religios. Intrebați codrii seculari, din cari au răsărit mândri, crai și priviți umbrele mărețe ale renașterii noastre naționale-bisericești și vă veți convinge despre adevărul celor spuse! Numai o astfel de generație a fost în stare a produce un seceriș atât de bogat pe o holdă exploatată de câți stăpâni toți pe un ogor părăsit, plin de spini și de pălămidă”.

Dupăce apreciază apoi în firul discursului marea importanță a legilor din 1848 pentru prosperarea patriei și a instituțiilor ei constituționale, încheie cu următoarele:

„Cultivați în sufletul vostru și păstrați în inimile voastre aceste virtuți strămoșești, propagate în acest templu al iubirii de biserică, patrie și neam, ca conduși de ele, lucrând fiecare din noi în cercul său de activitate, să contribuie prin o muncă pașnică și roditoare — fără reclamă și paradă goală — la dezvoltarea și cinstea acelu neam, a cărui mărire prin veacuri o visează poetul”.

Din patrie.

Turnul bisericii loc de manevră. Un act de nemaipomenită profanare a bisericii, și-au permis doi ofițeri ai companiei 23 din Panciova. Constatând d-lor, că punctul cel mai înalt al orașului, este turla bisericii greco-orientale și hris să în-

La început au scrutat împrejurimile d. Au cursul Dunărei cu ochianuri, mai apoi la amenii mandă s'a prezentat un pluton de militari pătr e mai zând în turlă, sub comanda unui ofițer, de loergen

în decurs de o oră au tras cu pușca făcând exerciții de tir.

Această comedie înscenată cu atâta cuțezanță chiar în edificiul bisericii, n'a rămas fără urmă. În școală, învățătorul a fost silit să întrerupă prelegerea în sgomotul formidabil. Întreg orașul s'a consternat.

Credincioșii sunt revoltați împotriva barbarilor profanatori, cari și biserica nu sunt capabili să o considere, decât din punct de vedere strategic și sunt prea incuși să înțeleagă justa jignire, ce au cauzat-o locuitorilor prin faptul lor necugetat, atingând cel mai sublim sentiment al sufletului omenesc. Președintele comitetului bisericesc dr. Ștefan Iovanovits a reclamat împotriva ofițerilor, atât forurilor militare competente, cât și episcopului sârbesc dela Vârșet.

Ciangăii nu se lasă. Un scandal semnificativ și extrem de interesant a avut loc în zilele astea la Deva.

În cafeneaua Central din Deva își petreceau doi funcționari unguri. Erau iluminați și în starea aceasta la unul i-a venit chef să „trădeze patria”, a comandat la țigani periculosul „Gotterhalte”. Și ambii îl ascultau cântecul urgisit cu evlavie. Nu putea totuși să se desfășoare aceste acorduri în armonie deplină.

Birăul ciangău dela masa din colțul opus al cafenelei l-a acompaniat cu felurite injurături, care de care mai pompoase și mai neaoș ungurești. Simțul pentru artă n'a putut asculta barbariile disarmonioase, cari se amestecau în sublimele acorduri ale cântecului imperial. Se scoală și ducându-se deadreptul la primarul ciangău îl provoacă să se rețină dela astfel de insulte. Acesta însă răspunde violent și pornește pe loc să-și cheme tovarășii de pe colonia Ciangăilor să învețe la omenie pe cei doi domni.

Ciangăii credincioși birăului lor necăjit de îndrăzneala domnilor într'un suflet sar în ajutorul lui și încăleacă o trăsură pornind în fuga cailor pân'la cafenea. Cei cu „Gotterhalte” uitaseră aproape de incidentul de mai nainte și când năvăliră Ciangăii pe ușe, nu înțelegeau nimic. Nedumerirea nu ținuse mult. Ciangăii cumpliți se porniră la bătaie și alungară pe ferestre pe bieții funcționari nevinovați.

Așa se răsbună — „tradarea de patrie” în Deva.

Csernoch împotriva francmasonilor. Mitropolitul de Kalocsa Ioan Csernoch luându-și Duminecă după masă rămas bun dela credincioșii ai de pân'acuma, în cadrele cuvântării sfătuind credincioșii bisericii catolice, îndeosebi să fie toleranți față de convingerile religioase ale conlocuitorilor lor, atinge în câteva cuvinte și chestia francmasonismului spunând:

„Religiunea nu trebuie păzită numai în inimă și în biserică, ci trebuie dusă în viața publică, fără însă să jignim adevărata convingere religioasă a altora. Confederațiunea catolică nu intenționează politică confesională, nici ceartă, nu voiește însă și nu permite ca curentele francmasoniste radicale mai nouă să se ridice la suprafață, căci acestea nu cearcă cum e, ci atacă orice religie și asemenea revoluțiunii portugheze și franceze năzuiesc prin nimicirea sentimentului religios, delăturarea tronului dumnezeesc, ca apoi înșiși să se întroneze. Ceeace acești apostoli ateu aduc din Apus, nu e morală, din contră e necredință, murdărie și putrejunie, cu ce ruinează tot: viața familiară, morală și socială. Acești necredincioși voiesc să răstoarne toate fortărețele, la cari ținem noi cu sfințenie”.

Stațiune aviatică militară în Ungaria. Aflăm din ziarul ungurești: Eri a început la Győr edificarea celei dintâi stațiuni aviatică militară din Ungaria, infanteria regimentului 26, sub conducerea unui locotenent. Stațiunea se ridică pe locurile defilare sub sol și numai un inel puternic se vede la suprafață, care va servi pentru

șea balonului. Stațiunea se zidește în grabă, așa vrea să înceapă cât de curând exercițiile, cu baloane aprovizionate cu motor. Comandantul stațiunii va fi Teodor Müller locotenent.

Dela frați

Palatul pentru Senat. Mai zilele trecute d. P. P. Carp, șeful guvernului a spus-o, în ziarele oficiale a repetat-o, că se va clădi un palat al Senatului.

Suma trebuitoare s'a prevăzut în bugetul noului „an”, iar la lunie e vorba să și înceapă lucrările — se crede, pe bulevardul cel mare.

Se spune, că la 3 milioane și jumătate se vor ridica cheltuielile totale ale acestui palat, cel dintâi palat al Senatului. Căci sala în care se adăpostea până acum Senatul român, era sala cea mare, sala festivă, *aula Universității*. De zeci de ani, generațiile de studenți se uită cu jind spre această sală „universitară”, care, când și s'ar părea, că e „deschisă”, avea în ușa ei pe sergentul de pază.

Acum Universitatea își va primi sala — și cursurile, cercetate de un public prea numeros, se vor ține aici.

Dar încă jumătate din întreaga clădirea Universității e „afectată” pietrelor răposatului Tocilescu și mumiilor egiptene.

Cine știe când se vor muta și acestea. Se pare totuși, că guvernarea noastră începă să se gândească, că nu acesta poate fi adăpost statornic banilor vechi, armelor și bolovanilor noștri naționali.

Oaspeți brașoveni în București. Joi vor trece prin București, unde se vor opri câteva ceasuri elevii clasei 2 VII a liceului român din Brașov.

Ei merg vreo 25 spre Italia, prin Constanța, Constantinopol, Atena, conduși fiind de d. profesor Dr. Iosif Blaga, nu numai profesor în cel mai frumos înțeles al cuvântului, dar și părinte școlarilor săi.

Nu din laude se hrănește munca pentru bine a acestui om, și mai cu seamă lauda n'ar putea să vină dela un fost elev al său.

D. Dr. Iosif Blaga nu e numai propoveditor de pe catedră, ci în cel mai larg înțeles, un muncitor pentru întregirea sufletelor școlarilor săi. Câți din cei trecuți „prin mână” sa nu-și aduc aminte de atâtea excursii, pe cari le făcea cum le face și azi — profesorul, străbătând, de multe ori pe jos, cu elevii săi, distanțe de zeci de kilometri.

Cinci ani de zile în rând a pregătit, prin cotizații ale unor băieți săraci, — începând cu clasa I, — prin reprezentații teatrale date de aceiași școlari prin satele vecine în zi de Crăciun și în zi de Paști, în prezența profesorului, care își lasă pe ai săi acasă, — cinci ani de zile a pregătit prima excursie în Italia în toate orașele renașterii și culturii italiene. Și încă cinci ani a făcut aceleași osteneți — și acum mai duce pe această serie de 25 — pe alții i-a dus anul trecut la Atena — în Italia serbărilor strălucitoare de azi!

Pe lângă elevi vor mai merge în această frumoasă călătorie și câțiva alți profesori cu familiile lor și în cele 4-5 ore de ședere în București, vor vizita orașul cu instituțiile, așezămintele și monumentele lui cele mai însemnate.

Correspondent.

Constituirea consiliului comunal în București. În 24 Martie v. s'a întrunit, în localul primăriei, consiliul comunal al capitalei spre a se constitui.

Primar a fost ales d. D. Dobrescu, fost președinte al comisiei interimare. Ajutori de primar au fost aleși d-nii dr. Mendonide, M. Poenaru-Bordea și I. Protopopescu-Pake; iar ofițer al stărei civile d. Ulpiu Hodoș.

La această solemnitate a asistat și d. Al. Marghiloman, ministru de interne. D-sa a ținut un discurs prin care a recomandat nouilor edili să dea o deosebită atenție dezvoltării orașului la periferie.

D-lui ministru de interne i-a răspuns d-nul Dobrescu, care a făgăduit, că va continua campania de lucrări începută sub administrația dlui Vintilă Brătianu și a rugat pe d. Marghiloman să-i dea tot sprijinul pentru construirea unui mare palat comunal, care să cuprindă toate serviciile pendinte de primărie și pentru a sporii lefurile funcționarilor comunali.

Tot în această ședință, d. Dobrescu a comunicat că d. Nathan, primarul orașului Roma, a invitat primăria noastră să ia parte la serbările cincuentenarului italian. S'a hotărât ca primăria Capitalei să participe la aceste serbări.

Serbarea zilei de 3 Mai. Societatea naționalistă „Carpații”, ca în toți anii, a hotărât să serbeze și anul acesta aniversarea zilei de 3 Maiu 1848, printr'o frumoasă excursiune, care va avea loc de astădată la Mănăstirea Dealu, unde după cum se știe, e păstrat capul marelui voevod român, Mihai Viteazul.

Comitetul Societății, întrunindu-se Vineri săptămână, în casele președintelui ei, d. I. Tețzu, pentru a discuta asupra chestiilor ce privesc societatea, a hotărât ca acest pelerinaj să se facă Duminecă la 1 Maiu. La orele 11 dim. se va ofiția la Mănăstirea Dealu un parastas pentru odihna sufletelor eroilor martiri, dela 1848-49.

Pentru luarea dispozițiilor de organizare a acestei excursiuni patriotice, s'a ales o comisiune, din care fac parte d-nii: I. Tețzu, I. Baboianu-Droe și St. Ardeleanu.

După terminarea ședinței d-na și d-nul Tețzu au oferit o gustare membrilor prezenți. S'au ținut mai multe toasturi.

D. Titu Maiorescu, ministrul afacerilor străine, a luat deciziunea — așa cel puțin ni se afirmă din cercuri competente, — să aplaneze diferendul dintre cabinetele dela București și Sofia pe tema școlilor românești din Bulgaria.

În acest scop, ni se mai afirmă, că se va permite deschiderea școalelor bulgărești din România și, în schimb, guvernul dela Sofia va reveni asupra intențiunii de a închide școlile românești din Bulgaria.

Din străinătate.

Răscoala în Canton. În Canton a izbucnit o răscoală. Toate trupele din nordul acestei provincii s'au răscolit din cauze de nemulțumire față de prințul regent.

Europenii se refugiază la Hongkong. Trupele sunt compuse mai ales din Chinezi, iar ofițerii sunt de naționalitate din Mandciuria.

Dușmănia dintre aceste două neamuri a provocat răscoala, care a luat dimensiuni mari mai ales de aceea, că prințul regent este și el Mandciurian.

Generalul tatar Futschi, care a inspecționat un balon, a fost împușcat de un revoluționar.

Postul de atașat comercial al României pentru Franța și Anglia, cu sediul în Paris, va fi suprimat la 1/14 April, c. și înlocuit cu altul, creat nou la Anvers.

Vizita regelui Greciei la Wilhelm. Regele Greciei va vizita pe împăratul Wilhelm în inzula Corfu.

El a plecat pe un vas la Corfu. El a fost salutat de trei vase germane, cari au fost trimise întru întâmpinarea lui.

Regele a fost condus apoi în palatul regal, unde adjutantul lui Wilhelm i-a predat salutările împăratului.

Chestia păcii universale. După „Daily Telegraph” la al treilea congres internațional de pace se va pune discuție din nou problema desarmării. Statele-Unite din America își pun în cumpănă toată autoritatea, ca chestia să nu rămână un simplu act diplomatic pe hârtie, ci în 1914, când se va ține acest congres la Haga să se poată aduce deja rezoluții, cari să promoveze în mare măsură această problemă întru înfăptuirea ei cât mai grabnică.

Furtul de documente din Franța. Investiția în chestia actelor diplomatice furate dela ministerul de externe francez, decurge cu mult zel. Mai în urmă s'a făcut ascultarea lui Maimon, căruia i-s'au predat actele spre folosire de către un ofițer al acestui minister.

Din fasiunile acestuia reiese, că dânsul n'a avut intenții de tradare, ci a voit să se folosească de ele în calitate de ziarist pentru informațiuni corecte în chestia căilor ferate din Orient.

Data fiind predispoziția lui dușmănoasă față de Germania, ziarul francez îl iau în apărare și cearcă să-l prezinte într'o lumină favorabilă Franței.

Cu atât mai grele au fost fasiunile lui pentru Rouet, complicele lui, care i-a pus la dispoziție actele. Știrea, că pentru acest serviciu

Maimon ar fi primit dela guvernul turcesc o concesiune de bancă, se desminte și se atribue lui Mainmo o simplă scornitură.

Apropierea între Rusia și Japonia. În consiliul ministerial al Rusiei, ministrul de comerț a înaintat un proiect, prin care să se înființeze în Petersburg o societate ruso-japoneză, care se aibă de țintă apropierea pe teren economic între cele două state.

Revolta în Spania. În Canillas (provincia Malaga) o parte a populației s'a răsculat și a declarat republica. Asupra casarmei s'a făcut un atac, în care au căzut mai multe persoane din ambele părți. În vederea acestora garnizoana a fost întărită, ca să poată asigura ordinea.

Invitare la abonament

În curând sunt trei luni dela apariția acestui ziar. Cu 1 Aprilie v. intrăm în al doilea cvartal de an. Cititorii pot să-și facă acum iconă despre chipul, cum am înțeles noi rostul unui ziar politic românesc. Nu voim să fim înșine judecători, nici reclamă de bălcu nu vom face pentru acest ziar.

„Românul” este organul de publicitate al comitetului național român. Nu reprezintă coterii, nici grupări, nici interese personale, „Românul” reprezintă exclusiv interesele partidului național român.

Era o imposibilitate, ca partidul național român să nu-și aibă organul său. Și ar fi un semn de mare slăbiciune a acestui partid, dacă ziarul, care este pus numai în serviciul cauzei naționale a neamului românesc, nu ar afla sprijin la aderenții partidului național.

Nu ne putem plânge de lipsa acestui sprijin. În timpul scurt de trei luni numărul abonaților noștri atinge aproape cifra de *trei mii*. Numărul acesta însă nu este suficient. Un ziar mare, cum este „Românul” necesitează sacrificii materiale foarte mari.

Comitetul național a adus sacrificiile acestea în buna nădejde, că ele vor fi spre binele neamului nostru, care la rândul său va veni și dânsul întru sprijinirea tendințelor curate ale comitetului național român.

Redactarea ziarului s'a făcut cu cea mai mare îngrijire.

Voim să fim înțeleși de toți Românii din Ungaria și Ardeal și pentru aceea grijim mai ales, ca limba acestui ziar să nu se depărteze prea mult de graiul poporului nostru. *Ținta noastră este, ca, afară de politică, „Românul” să ofere cetitorilor săi distracție nobilă, învățatură în cele economice, lumina în afacerile sociale și*

informație despre ceea ce se petrece în lume. În numărul nostru de Duminecă am deschis rubrică permanentă pentru *chestia feminină*, iar numărul popular voim să rămână și pentru viitor un izvor de însuflețire națională și de întărire a poporului în credința strămoșească.

Cu multă satisfacție sufletească putem constata, că în această greu muncă a noastră am aflat sprijinul multor bărbați și femei de cea mai mare valoare în viața noastră obștească.

Partea politică a ziarului nostru este condusă și scrisă de bărbați, ca: *dr. Vasile Lucaci, dr. Iuliu Maniu, dr. Alexandru Vaida-Voevod, dr. Aurel Vlad, dr. Victor Bontescu, dr. Ștefan C. Popp, dr. Ioan Suciu* etc.

Românul are apoi colaboratori și pentru celelalte popoare nemaghiare din patrie, pe *dr. Mihail Polit* (pentru Sârbi), *dr. Milan Hodza*, (pentru Slovaci), *dr. Vladimir Kuschnir* (pentru Ruteni).

Ziarul nostru ține *corespondenți stabili* în Budapesta, Viena și București și are corespondenți în toate centrele românești din patrie.

În partea literară cetitorii noștri au putut întâlni numele fruntașilor scriitori români: *I. L. Caragiale, D. Anghel, Em. Gârleanu, E. Lovinescu, Victor Eftimiu, P. Cerna, A. Lăpădatu, Petre V. Haneș, Const. A. Giulescu, Petru Dulfu, Em. Grigorovitz, Z. Bârsanu, Em. Isac, Horia Petra-Petrescu* și mulți alții.

Afară de foiletonul zilnic, am înființat o rubrică permanentă pentru *litere, științe și arte*, la care colaborează mai mulți distinși bărbați literați și de științe (*I. Corbu, V. Gilu, dr. Al. Bogdan* ș. a.). Dăm apoi regulat și *nuvele mari și romane*. Am publicat până acum nuvela „*Piatra Muieri*” de *Em. Grigorovitz*, „*Mama*” de vestitul scriitor german *Zahn* și acum se publică romanul *Mary* de *Björnson*.

Am dat o îngrijire deosebită *părții economice*, care este condusă de bărbați specialiști (*dr. Virgil Madgearu, Adrian Oțoiu, Const. Băilă* și alții.)

La *Cronica feminină* colaborează dame de înaltă cultură literară („*Românca*”, „*O mamă*”, *Neli Cornea, Aurelia Pop* etc.)

Pentru popularizarea acestui nobil joc, am deschis în numărul nostru de Duminecă o rubrică permanentă de *șach*, care este asemenea condusă de specialiști.

Ne vom nizu, ca „*Românul*” să ajungă la posibilă perfecțiune astfel, ca să suplinească ori ce ziar străin și să se poată încuiba în toate casele românești prin înșasi valoarea sa.

În scopul acesta cerem acum la începutul cvartalului al doilea sprijinul publicului românesc și rugăm pe toți aderenții sinceri ai partidului național român să aboneze „*Românul*”.

Abonamentul este pentru numărul de zi:

Pe un an	28 cor.
Pe 1/2 de an	14 „
Pe 3 luni	7 „
Pe 1 lună	240 cor.

Pentru numărul popular:

Pe un an	4 cor.
Pe 1/2 de an	2 „

Pentru România numărul

de zi pe 1 an	40 franci
pe 1/2 de an	20 „
numărul popular	10 „

Numărul popular va apărea ca și până aci, în fiecare săptămână Vineri dimineața.

Abonamentele, inseratele și toate scrisorile referitoare la administrarea ziarului se vor adresa: Administrațiunii „*Românul*” — Arad (Str. Battyányi Nr. 2), iară scrisorile referitoare la partea redacțională se vor trimite: *Redacției ziarului „Românul”* — Arad (Str. Battyányi Nr. 2).

Rugăm pe toți aderenții partidului național român, să inziste, ca toate casele, restaurantele și cafenelele, cercetate de dânsii, să aboneze ziarul „*Românul*”.

Redacția și administrația
ziarului „*Românul*”.

ULTIME ȘTIRI

Un nou potop amenință comitatul Caraș-Severin. Din Oravița ni-se anunță, că în Oravița și jur de trei zile ninge în continuu, încât în ținutul acesta domnește o adevărată iarnă.

Ploile mari și dese au umflat râurile, încât după topirea zăpezii o mare primejdie va amenința iarăși mult încercatul comitat românesc al Caraș-Severinului.

Ziarist anarhist osândit. Azi tribunalul imperial din Berlin a osândit la 4 luni temniță pe *Johan Ray*, redactorul organului anarhiștilor, pe motiv, că într'un articol scris cu prilejul răsvrățirii dela Moabitt a agitat în contra ordinii statului.

Arderea unui otel renumit. Ieri după amiază *Bayrischer Hof* din München, otelul plăcut al călătorilor din străinătate, s'a aprins. Fo-

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL”.

MARY.

— Roman de *Björnsterne Björnson* —

Traducere liberă de *dr. Horia Petra-Petrescu*

(17) — Urmare —

— „E adevărat, că se plâng subalternii d-tale militari de tratamentul d-tale?”

— „Poate că e adevărat, d-șoară”.

Râdea.

— „Ce-i de râs?” întrebă *Mary* de nou.

— „Ei, de plâns nu-i povestea asta”.

Era atât de vesel, de ar fi cuprins-o mai bucuros în brațe și ar fi dansat cu ea până jos la debarcader. Mulți din ceilalți au făcut astfel. *Mary* însă nu s'a învoit.

— „M'a durut, să aud așa ceva”.

Simțea el, că *Mary* vorbește serios.

— „Să-ți spun ceva, d-șoară *Mary*. Norvegienii n'au, partea cea mai mare, nici ideie de ce va să zică ascultare și disciplină. Și lucrurile astea suntem siliți să-i învățăm, chiar cu puterea, în scurtul timp, cât stau sub comanda noastră”.

— „Cum cu puterea?”

— „În lucrurile cele mici, firește”.

— „Să-i chinuești în lucrurile cele mici?”

— „Da, tocmai”.

— „Să-i chinuești cu lucruri, a căror necesitate ei nu o văd?”

— „Da, tocmai. Păcătoșii ăștia trebuie să uite să gândească; trebuie să asculte numai. Și ceea ce fac, să facă corect. Întru toate corect”.

Mary nu-i răspunse. Venea tocmai o altă păreche de partea ei și *Mary* o agrăi. Rămase cu părechea aceasta, până ce au ajuns la podul de debarcare.

Pe vapor a văzut, că *Joergen Thiis* e indispus. La debarcare n'a stat lângă pod. Ca și când s'ar fi înțeles de mai nainte, petrecu întreaga societatea pe *Mary* până la locuința ei din piață. În fața locuinței a cântat și a lărmuit atâta, până ce a apărut ea pe balcon și a aruncat flori asupra lor, toate florile, câte le adusesese și câte mai putuse găsi. Societatea s'a despărțit între râsete și larmă. Când se împrăștiau căută *Mary* pe *Joergen Thiis* cu ochii; dar el nu fusese cu ceilalți.

Asta o durea; l-a răsplătit rău pentru cea mai frumoasă zi a vieții ei. Toți au fost atât de prietinoși cu ea.

*

Întâlniri mai mici și mai mari în societate se perindau una după alta, *Joergen Thiis* însă dispăruse. La început a stat câtva timp acasă. La părinți, apoi în *Cristiania*. *Mary* nu se gândise mult la *Joergen Thiis*, dar acum, când se ținea departe de ea, era silită să se gândească, cât de mare a fost meritul lui la această norocoasă întâlnire cu cei de o vârstă cu ea. Și vorbirea lui ciudată, ținută în onoarea „credinței

într'un ideal...” Când vorbea el, își gândi ea: „Doamne, ce sentimental mai este *Joergen Thiis*!” Acum nu se gândea: „n'a vrut să țintească la mine cu vorbirea lui?” Era obișnuită cu hiperbole de acestea și nu lua nici decum în serios pe *Joergen Thiis*. Dar de se gândea, cât de furtunatic de amoretat s'a arătat el începând dela prima lor întâlnire, și cum a rămas tot așa în decursul atâtor ani, oriunde și oricând s'au întâlnit, totuș da mai multă atențiune faptului acestuia. Ochii lui dornici, cu cari o sorbia, primeau în urma constatării acesteia ceva ce trebuia să te miște. Că nu poate suporta nici cât e negru subț unghie din partea ei, când se află împreună, arăta tocmai cât de mare este iubirea lui față de ea. Ii plăcea ei, că nu spunea nimic, ci că stetea departe de dânsa, îndurerat.

*

Într'o zi veni la dânsa d-na *Mille Falke*, nevasta draguță și prietinoasă a directorului de școală, care era bolnav de piept. Spunea, că a primit o scrisoare dela *Joergen Thiis*. O societate din *Cristiania* aranjează o călătorie la Capul-nord. Locurile au fost comandate deja înainte cu două luni și au venit în timpul din urmă piedeci neprevăzute la mijloc. *Joergen Thiis* a fost rugat să ia asupra sa vânzarea biletelor și să găsească zece persoane, cari sunt gata să întreprindă minunata călătorie la Capul-nord. Au crezut aranjatorii, că în orașele trăiesc oamenii într'o camaraderie mai mare și de aceea e mai ușor să găsești o astfel de societate. *Joergen*

cul a fost atât de puternic, încât oaspeții abia au putut scăpa, lăsându-și pradă toate bagajele.

Hotelul în mare parte a fost distrus. Paguba se urcă la jum. mil. mărci. Un pompier a fost grav rănit.

Președintele Saborului croat a murit. Din Zagreb se telegrafiază, că azi dimineață dr. Carol Neumann, președintele Saborului croat a murit într'un sanator din Zagreb în vârstă de 54 de ani.

Conflictul turco-muntenegrean. Din Constantinopol vine știrea, că după comunicările primite la ministerul de externe, memoriul Muntenegrului nu a fost bine primit de marile puteri cari declară că Muntenegrul trebuie să păzească stricta neutralitate, să închidă granița fugarilor, să le refuze orice ajutoare.

Muntenegrul va fi făcut răspunzător de orice complicațiuni cari ar rezulta din această cauză.

După informațiunile Porții, guvernul muntenegrean a răspuns la demersul energic al ministrului turc din Cetinje, că Muntenegrul dorește păstrare de bune raporturi, că va păzi neutralitatea și că a trimis la graniță pe generalul Vucotici în acest scop.

Însărcinatul de afaceri muntenegrean din Constantinopol a primit instrucțiuni de a face Porții o declarațiune analoagă.

În urma trimiterii memoriului muntenegrean, Poarta a dat ambasadorilor săi instrucțiuni pentru un răspuns eventual. Ambasadorii trebuie să releveze mai ales, că regimul constituțional nu admite scutiri de impozite și de serviciul militar.

Muntenegrul ar fi făcut mai bine dacă ar fi închis granițele în contra albanezilor și dacă le-ar fi refuzat orice ajutoare.

Poarta amintește, că deja a acordat mai multe scutiri de impozite în unele districte din Albania.

BIBLIOGRAFII.

—x—

La librăria diecezană să capătă:

Albumul armatei române 27 tablouri frumos lucrate în mai multe colori în mărime de 42/52 Cor. 15—

POȘTA REDACȚIEI

Const. Căc ulă. Lucrarea d-voastră fiind prea voluminoasă pentru paginile limitate ale unui ziar cotidian — nu găsim posibilitatea de a o publica. De ce nu o scoateți în volum? Va fi mult mai eficace.

Redactor responsabil: Atanasiu Halmăgian.

Thiis s'a declarat gata — dacă va vrea să vină și Mary Krog; căci știa, că dacă va veni și ea, va fi ușor să găsești pe ceilalți pasageri.

D-na Mille Falke îi desfășură planul acesta într'un ton al ei, propriu de pisicuță lingușitoare, căreia numai puțini îi pot rezista.

Mary n'avea firește, nici o poftă să stea în arșița verei pe platforma unui vapor și să-și ia rămas bun dela toate lucrurile drăgălașe, cari o încunjurau; își petrecea mult prea bine, decât să dorească așa ceva. Dar nu voia să jignească a doua oară pe loergen Thiis. Vorbi cu tatăl ei, cu dna Dawes, ascultă încă odată pe dna Mille Falke și — se învoi.

În prima jumătate a lunii Iulie se adună societatea într'o noapte, pe bordul vaporului, care avea să-i ducă de-alungul țărmlui, spre Bergen. De acolo pornea excursia. Erau șase doamne și șase bărbați. O doamnă era respectabila directoră de școală din oraș, mama unuia din cei patru domni și profesoara a trei din damele de față. Dânsa era razimul moral al întreprinderii. Pe lângă asta se mai afla o păreche tânără, căsătorită de curând, care a fost ținta tuturor zeflemelelor în decursul întregii călătorii. Oste-neala călătorilor era răsplătită îndesat, căci amândoi știau răspunde bine și dedeau înapoi toate hârjonelile astea. Un tânăr comerciant făcea curte la două dame tinere, fără ca să fie lămurit — după cum se susținea pe bordul — pe care o iubește mai mult din amândouă. La rezolvarea acestei întrebări grele îi sta într'ajutor întregă societatea, mai cu seamă cele două dame, pe cari le privea mai de aproape. Unui

Se caută urgent

un absolvent de vreo școală com. sup., dela care se recere a fi bun stilist de limba română, pentru a putea corespunde de sine stătător, precum și a posede în scris și vorbit l. maghiară și germană. Ofertele înzestrate cu copia atestărilor, curriculum vitae, fotografia absolut necesară, precum și indicarea pretenziunii de salar, etc., sunt a se adresa cu posibilă urgență către direcțiunea institutului mai jos indicat. Se reflectează numai la puteri tinere și serioase. Postul e a se ocupa imediat.

ÚSTREDNÁ BANKA ÚC. SPOL.,
Budapesta V., Sas-u. 24 szám.

Cele mai noi susceperi de
plăci pentru
gramofon:

Hulló falevél
din „Czigányszerelem“ și din
„Balkáni hercegnő“

se capătă la

Koch Dániel
Arad, str. Deák-Ferencz.
Vis-à-vis de hotelul „Crucea albă“.

Covârșesc orice concurență

prin bunătatea, durabilitatea și ieftinătatea lor

ghetele pentru bărbați, femei și copii pregătite din piele neagră ori colorată în atelierul propriu al lui

Czernóczy Mihály,

de sub numărul 3 strad. Kossuth, Arad.
Ghete jumătăți se capătă în orice fel de fazon.

tânăr filolog i-au dat deja în prima noapte petrecută pe vapor numele de „cel părăsit“. Afară de doamna mai în vârstă, făcea întreagă societatea asta o hărmălaie grozavă. Nici unul n'a avut poftă de somn. El singur, bietul nu putea nici să joace, nici să cânte, iar la făcut curte se pricepea cu atât mai puțin. Nu se pricepea nici la atâta, să se lase să i-se facă lui curte, căci ajungea perplex. În urma firei lui a fost silit să îndure să-i facă toți curte, chiar și Mary, lui, „celui părăsit“, numai și numai și numai ca ceilalți să se poată desfăta la priveștiștea asta. Autorul tuturor glumelor acestora era totdeauna loergen Thiis; pasiunea lui cea mai mare era să jidărească pe cineva. Ingeniositatea lui în privința aceasta nu era lipsită nici când de răutate.

La început l-au lăsat ceilalți în pace, încetul pe încetul însă îndrăzniră să-l zeflemisească și ei, chiar și „cel părăsit“. Îl luară în bătaie de joc că are apetit prea mare, că are o poftă nebună de a domina, dar mai cu seamă, că e de o servilitate extremă față de Mary. Maria avea ochii veghietori ai familiei Krog, când era vorba de exagerări, de aceea răsă împreună cu ceilalți, chiar și când era vorba de servilitatea față de dânsa. loergen nu s'a simțit de loc de întepăturile lor. Bea și mânca și mai departe cu acelaș apetit, era tot atât de pedant în conducerea societății și rămase și pe mai departe sprijinitorul nestrămutat al Maryei, gata să inventeze orice și să-i sară repede într'ajutor.

Vaporul era plin de pasageri. Intre ei mulți streini dintr'alte țări. Cu toate astea societatea

trag binevoitoarea atențiune a
on. public asupra institutului
meu de

spălat și călcat

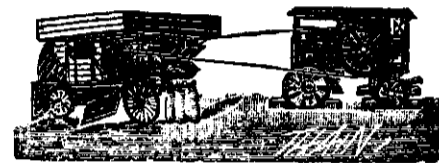
bine aranjat, în care primesc tot
felul de **curățire.**

Cu stimă:

SZABÓ BÁLINTNÉ, Arad
str. Deák Ferencz Nr. 7.

DACĂ DOMNIATA

dorești să-ți cumperi un aparat montat cu
motor
bun
perfect
și de o **productivitate deosebită**

cu prețuri favorabile, sub condițiuni avantajoase, având garanție deplină, — adresa: ză-te cu o scrisoare către

SZÜCS ÖDÖN

BUDAPEST, VI., Magymező-utca 66.

Întreprindere comercială de mașini industriale și economice, și firma va trimite pre-curent și eliminat de
spese — gratis.

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,
aur, argint sdrobot și bijuterii,

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.
Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel
mai mare din Arad. Cea mai ieftină
sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

veselă compusă de loergen Thiis forma central. Natura reclamă admirația pasagerilor de pe bord atât de des, încât nu se puteau împrieteni întreolaltă prea tare. Ca și când ai fi auzit ceva mareț recitându-se. O minune dispărea și venea alta în locul ei. Mai venea și lungimea zilelor. Zi de zi se făcea noaptea mai scurtă. În sfârșit nici numai era noapte.

Alunecau numai înainte, într'o mare de lumină și asta îi amețea de bucurie. Nici nu se mai puteau obosi. Beau, dansau. La urmă au căpătat toți aceeași dispoziție sufletească. Croiau la planuri, făceau propuneri, cari ar fi părut imposibile într'alte împrejurări, aici se potriveau în sălbăticia regiunii și în beția de lumină.

Când i-a dus un vânt mai tare Maryei într'o zi pălăria din cap, au sărit doi din domni peste bord și au inotat după ea. Unul din ei, a fost, firește, loergen Thiis. — Tensiunea spiritelor era mult mai ridicată ca în zilele obicinuite. De se obosea unul sau altul din societate, dormea zile și nopți dearându-l. Cei mai mulți însă rezistau cu succes. Firește, cât timp înaintau cu vaporul.

(Va urma)

**Mare asortiment
de
ghete de bal**
in culoarea aurului, din atlas
albastru și trandafriu, din
piele de lack și chevreaux

la
Weinberger János
cel mai distins magazin de ghete.
ARAD, Andrásy-tér nr. 20.

25 (11)

TELEFON 474.

TELEFON 474.

„Rochia-pantaloni“

nu se va bucura nicăiri de așa trecere, ca

ghetele de bărbați, dame și copii

cumpărate la „Asociația călțunarii arădani“
(Aradi Czipótermelő Szövetkezet), cari se pregătesc din pielea
cea mai bună pe lângă **prețurile cele mai ieftine.**
E recunoscută și trănicia acestor ghete făcute cu îngrijire și
de aceea fiecare va lucra în interesul său, dacă își va
procura ghetele trebuincioase la această „Asociație“

(Aradi Czipótermelő Szövetkezet)

Piața libertății nr. 14.

Cumpăr în orice cantitate

**romonițe, flori de po-
rumbele, flori de tei,
flori de friguri, rădă-
cini și frunze de mă-
trăgună, flori de soc** fie
verzi, ori uscate și **Vespe de
frapțin.**

Farmacia lui

Szokoly Sándor

Arad, Piața Kelemen
(vis-à-vis de biserica sârbească).

La administrația ziarului

„Românul“

se primesc anunțuri cu prețurile

cele mai moderate.

Singurul compactor român!

Am onoare a aduce la cunoștința on. public român din Arad și provincie, că am arangiat din nou atelierul meu cu cele mai

moderne mașini și material
 privitor la această branșe,

precum execut cu diligență și pe lângă cele mai moderate prețuri: **decorații pentru cărți bisericești, albumuri pentru fotografi, note și gramatom, panglice la cununi funebreale și tot felul de lucrări atingătoare de această branșe.**

Bazându-mă pe sprijinul on. public român, sperând că mă vor cerceta și încuraja cu comanda am rămas cu deosebită stimă:

::: IUSTIN ARDELEAN, compactor :::
ARAD, strada Weitzer János Nr. 13 vis-à-vis de poștă.

Cancelarie administrativă și birou de informațiuni în Budapesta.

Procur și dau informațiuni în toate afacerile procesuale, extraprocusuale, administrative și comerciale; mijloce în prumuturi personale, hipotecare și amortizaționale ieftin și în scurt timp; mijloce cumpărări, vânzări, exarendări de bunuri, mașini, motoare și alte rechisite economice; finanțez parcelări de moșii, esoperez ajutoare de stat pentru preoți, învățători, școale și pentru cumpărarea de izlaze și pășuni; efeptuesc tot felul de comande comerciale eventual și la bursă prompt pe lângă taxe moderate și anticipație pentru corespondență.

Dr. Constantin Manea, avocat dipl. -- VIII, Aggteleki-u. 10. I. 7. Telefon 171-27.

„VICTORIA” inst. de credit și economii societate pe acții în ARAD.

Prospect de emisiune.

Adunarea generală ținută la 19 Martie 1911 n. a hotărât fuzionarea instit. de credit și economii „LUNCA” din Boroșineu, cu instit. nostru, și totodată a hotărât și urcarea capitalului de acții dela 1,200.000.— la Cor. 2,500.000.— sub condițiile ce urmează aci:

I. Institutul nostru emite 6500 acții nouă în valoare nominală de Cor. 200.— acția dintre cari
1., 6000 de acții se ofer acționarilor vechi cu Cor. 300.— preț de emisiune, astfel, că fiecare acționar vechiu are dreptul de prioritate de a subscrie din aceasta emisiune atâtea acții nouă, câte are deja din emisiunile precedente.

2. 250 acții se oferă cu drept de prioritate acționarilor inst. „Lunca”, cu prețul de Cor. 400.—; astfel însă, că pe lângă o simplă declarație de optare și pe lângă depozitarea acțiilor, fără altă plată pentru 4 acții dela „Lunca”, inst. nostru, dă câte una acție nouă, și totodată după aceste acții dă 5% interese dela 1 Ianuarie 1911—31 Decembre 1911, îndată după încheierea acestui an; în fine restul:

3. 250 acții noi, dimpreună cu toate celelalte acții rămase eventual neoptate, fie dela „Victoria” sau fie dela „Lunca”, se ofer în primul rând acționarilor și în al doilea rând și altor persoane, cu prețul de emisiune de Cor. 400.— de acție.

II. In toate 3 cazurile din prețul de emisiune Cor. 200.— se adaugă la capitalul de acții iar restul, după subtragerea speselor de emisiune, se adaugă la fondul special de rezervă.

III. Terminul de subscriere, pentru acționari și pentru neacționari se fixează dela 15 Aprilie până la 15 Maiu 1911 n. inclusiv, astfel însă că toți acționarii vechi, cari până la acest termin nu au participat la subscriere, necondiționat își perd dreptul lor de prioritate (§ 7 din statute).

Deodată cu subscrierea, acționarii vechi sunt datori să prezenteze la cassă toate acțiile vechi, pentru cari vor să opteze, spre a se stampila cu nota de emisiune, datori fiind să plătească totodată și prima rată de emisiune; altcum subscrierile nu au nici o valoare.

IV. Prețul acțiilor nouă se plătește în următoarele rate și termine:

a)	Cor. 50.—	dela 15 Aprilie până la 15 Maiu 1911 n.
b)	” 50.—	” 15 Maiu ” ” 15 August ”
c)	” 100.—	” 15 August ” ” 15 Sep. ”
d)	” 100.—	” 15 Sept. ” ” 15 Oct. ”

Ce privește acțiile emise cu prețul de Cor. 400.—, rata ultimă de plătit la 15 Septembrie până la 15 Octombrie 1911 n., în loc de Cor. 100 va fi de Cor. 200.—

Toate ratele se pot plăti însă și înainte de aceste termine.

V Acțiile nouă vor participa la toate drepturile institutului numai începând dela 1 Ianuarie 1912, până atunci subscrișii primesc 5% interese după ratele plătite, și dincontră după ratele neachitate la termin vor plăti 6% interese de întârziere.

In caz de neplătire la terminele fixate, ratele deja plătite se pierd în favorul fondului de rezervă, iar acțiile rămase astfel neplătite, se declară de nimicite și în locul lor se emit acții nouă cu prețul de Cor. 400.— (§ 10 din statute).

VI. In caz dacă cutare acționar dela »Lunca«, nu va uza de dreptul său de prioritate (ad punctul l|2) sau peste tot nu va depune la cassa noastră una sau mai multe acții dela »Lunca«, în terminul mai sus hotărât, acțiile astfel neoptate se declară de nule și pelângă plătirea sau depozitarea valorii lor nominale decât Cor. 100.—, institutul »Victoria« este în drept să emită acții nouă, conform prospectului de față, cu prețul de Cor. 400.—.

VII. Acțiile se vor elibera numai după plătirea întregului preț de emisiune, și numai cu începere dela 1 Noembrie 1911, — până atunci plătirile se fac și chitează în titluri provizorii.

Arad, 19 Martie 1911 n.

Direcțiunea institutului.